

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ΣΥΡΙΑΝΩΝ

από το 1900

Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών 2020

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Ύλη από την Ηλεκτρονική Έκδοση

01/01/24—31/03/24

Έτος 29ο Τεύχος 112

Χειμωνιάτικη, βροχερή μέρα..

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Έτος Ιδρύσεως 1900

Πατριωτικό - Πολιτιστικό - Φιλανθρωπικό Σωματείο

3ης Σεπτεμβρίου 56 - 5ος Όροφος

10433 Αθήνα

Τηλ : 210 8226785

E-Mail : syn.syrianon@gmail.com

: synsyrianon@synd.gr

Ιστοχώρος : www.synd.gr

Ηλεκτρονική Διαδικτυακή Έκδοση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Ενημερωτικό Περιοδικό

Έτος 29ο - Τεύχος 112

ΙΑΝ - ΦΕΒ - ΜΑΡ 2024

ISSN 2241 - 9497

Υπεύθυνος Έκδοσης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤ. ΒΑΦΙΑΣ

Πρόεδρος Συνδέσμου Συριανων

Δημιουργία - Ενημέρωση

Κωνσταντίνος Ν. Παπαπολίζος

Διόρθωση κειμένων

Χρήστος Θανόπουλος

Συνεργάτες παρόντος τεύχους αλφαβητικά

Δημήτρης Βόϊκος

Χρήστος Θανόπουλος

Τάκης Κυριτσόπουλος

Αντώνης Καραμολέγκος

Χρήστος Λούκος

+Ανδρέας Πασσάς

Νίκος Σαλίβερους

Δακτυλογράφηση Κειμένων

Χρήστος Θανόπουλος

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις προσωπικές και μόνο θέσεις των συνεργατών συγγραφέων τους και συνεπώς δεν απηχούν τις θέσεις του εντύπου μας, το οποίο όμως διατηρεί το δικαίωμα να τα τροποποιεί όταν αυτό κριθεί αναγκαίο.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Από τον κοσμήτορα Χρήστο Θανόπουλο

Εισήλθαμε πλέον στη λουλουδιασμένη Άνοιξη και πλησιάζει η μεγαλύτερη εορτή της Χριστιανοσύνης, η Ανάσταση του Κυρίου. Το πρασινισμένο νησί μας θα υποδεχθεί άφθονους επισκέπτες, για να συνεορτάσουμε όλοι μαζί με κατάνυξη και μεγαλοπρέπεια το Πάσχα.

Ο Σύνδεσμος Συριανών, όπως κάθε Πάσχα, έτσι και φέτος θα δώσει σε πενήντα συριανές οικογένειες και σε δύο φιλανθρωπικά σωματεία της Σύρου ένα σημαντικό ποσό, στα πλαίσια του φιλανθρωπικού του έργου.

Στη Στέγη του Συνδέσμου Συριανών, αυτήν την υπέροχη αίθουσα –κόσμημα, πραγματοποιήθηκαν επισκευές στεγανοποίησης των τοίχων της προσόψεως, βάφτηκε η αίθουσα, ανανεώθηκε ο φωτισμός και αντικαταστάθηκε ένα από τα κλιματιστικά μηχανήματα, υπό την επίβλεψη του προέδρου, μελών του Δ.Σ. και της αεικίνητης εφόρου κ. Ντίνας Συκουτρή.

Σας περιμένουμε όλους στις πολύ ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις μας!

Με το καλό να ανταμώσουμε στη Σύρα μας για την εορτή του Πάσχα και την εορτή του Συνδέσμου Συριανών την Κυριακή του Θωμά, στο ναό της Αναστάσεως!

Χρόνια Πολλά!

Κυριακή 14 Ιανουαρίου 2024

Ετήσια Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών

Την Κυριακή 14 Ιανουαρίου 2024, δεν πραγματοποιήθηκε η Ετήσια Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών ελλείπει απαρτίας, όμως είχε προγραμματιστεί για την επόμενη Κυριακή η Επαναληπτική Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση. Το Δ.Σ. του Συνδέσμου Συριανών, υπό την προεδρία του κ. Δημήτρη Βαφία, πραγματοποίησε την πρώτη συνεδρίαση του νέου έτους και έκοψε τη δική του βασιλόπιτα.

Κυριακή 21 Ιανουαρίου 2024

Επαναληπτική Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών

Την Κυριακή 21 Ιανουαρίου 2024, πραγματοποιήθηκε η Επαναληπτική Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Συνδέσμου Συριανών, με μεγάλη συμμετοχή των μελών. Ο Γενικός Γραμματέας κ. Στέφανος Προβελέγγιος έκανε την αρχική εισήγηση. Ο Πρόεδρος κ. Δημήτρης Βαφίας αναφέρθηκε στις δράσεις του Συνδέσμου το 2023, στο φιλανθρωπικό έργο και στην έκδοση του Ημερολογίου 2024, με θέμα την Ιστορία της Σύρου όπως αυτή αποτυπώθηκε στους πρώτους χάρτες, νησολόγια, πορτολάνους, χαρακτηριστικά και φωτογραφίες. Κατόπιν ο Πρόεδρος έκανε απονομή τιμητικών επαίνων στις κυρίες που υπηρέτησαν στο Δ.Σ. για πολλά χρόνια, και έχουν πλέον αποχωρήσει από αυτό, δηλαδή στις κυρίες Μαρία Παπαπολίζου, Νινέττα Κοντογεώργη, Πόλα Μουχτοπούλου, Ελεονώρα Σαρρή, Ελένη Χατζήρη. Ακολούθως ο Πρόεδρος της Εξελεγκτικής Επιτροπής κ. Ιωάννης Κουσουλάκος, γνωστοποίησε τα αποτελέσματα του οικονομικού ελέγχου. Ο οικονομικός απολογισμός του 2023 και προϋπολογισμός του 2024, παρουσιάστηκε από τον Ταμία κ. Πέτρο Τσαούσογλου. Το λόγο έλαβε ο Κοσμήτορας κ. Χρήστος Θανόπουλος, ο οποίος ανακοίνωσε το πρόγραμμα εκδηλώσεων Ιανουαρίου – Ιουνίου 2024.

29/1/2024: Επίσκεψη – ξενάγηση στην Αεροπορική Βάση Δεκέλειας – Τατοΐου.

14-2-2024: Επίσκεψη – ξενάγηση στο Εθνικό Τυπογραφείο.

12-3-2024: Επίσκεψη – ξενάγηση στην Περιοδική Έκθεση του Μουσείου Ακρόπολης: «Νοήματα, Προσωποποιήσεις και Αλληγορίες, Από την Αρχαιότητα έως Σήμερα».

23-3-2024: Ιστορικός περίπατος στα «Αρμενικά» της Νέας Κοκκινιάς, στη Νίκαια.

5-4-2024: Ημερήσια εκδρομή σε Πικέρι, Ραφήνα και παρακολούθηση των Γ΄ Χαιρετισμών στη Μονή Νταού Πεντέλης.

25-5-2024: Ημερήσια εκδρομή σε Δημητσάνα και Στεμνίτσα.

15-6-2024: Ξενάγηση στη Ρωμαϊκή Αγορά και στους Αέρηδες.

Επίσης, έγινε σύντομη αναφορά στο νεομάρτυρα Αγ. Νικόδημο τον Σύριο, καταγόμενο από την Άνω Σύρο, που σφαγιάστηκε από τους Τούρκους στη Σάμο τον 16^ο αιώνα. Ο ναός του υπάρχει δίπλα στον Ι. Ν. Αγ. Τριάδος Άνω Σύρου. Συστάθηκε και λειτουργείται από τον π. Δωρόθεο Γάγγο, εφημέριο του Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου και ηγούμενο της Ιεράς Μονής Αγ. Ιωάννη Ταλάντων.

Η Έφορος κ. Ντίνα Συκουτρή αναφέρθηκε στο θάνατο της Μαρίας Κυδωνιέως Φωστήρη, ιδρύτριας της Εταιρείας Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων «Στέγης» (1996), βραβευμένης το 2017 από την Ακαδημία Αθηνών. Η απώλεια της Μ. Φωστήρη άφησε ένα δυσαναπλήρωτο κενό, αλλά οι δράσεις και η προσφορά της Στέγης στην κοινωνία της Σύρου θα συνεχιστούν.

Ακολούθησε μικρή δεξίωση, σε κλίμα χαράς και αδελφοσύνης. Και του χρόνου με υγεία!

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΕΣ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ
ΓΥΡΩ ΣΤΟ 1950 ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Του +Ανδρέα Γ. Πασσά
Δικηγόρου Αθηνών επί τιμή

Ποιός δεν θυμάται το δημοτικό σχολείο που φοίτησε σ' εκείνα τα χρόνια; Κανείς δεν έχει ξεχάσει ούτε λεπτομέρεια από τις προσωπικές βιωματικές μαθητικές αναμνήσεις στο αγαπημένο του δημοτικό.

Μία λεξούλα τοπωνυμικής ονομασίας, μαγική, που μας συγκινεί μέχρι τώρα, κι' ας έχουν περάσει 60 και πλέον χρόνια.

Στο άκουσμά της σκιρτά η ψυχή μας και σαν ταινία εμφανίζεται στην
μας ολόκληρη η εξαετής διαδρομή μιάς ανεπανάληπτα συναρπαστικής εποχής,
οι δάσκαλοί μας, οι γονείς και κηδεμόνες μας, οι επιστάτες και επιστάτριες, τα συμμαθητάκια μας, τα παιδικά κατορθώματά μας.

1ο Δημοτικό σχολείο «ΡΟΛΟΪ»: Ήταν το περιώνυμο σχολείο, πάνω από την πλατεία, όπισθεν του Δημαρχείου.

2ο Δημοτικό σχολείο «ΧΕΙΜΩΝΑ»: Ήταν στην οδόν Ομήρου, πάνω από την Μεταμόρφωση, χαμηλά στον δρόμο προς Άνω Σύρο, σχολείο που πήρε την ονομασία, προφανώς, από το όνομα του ιδιοκτήτη του κτιρίου που εστεγάζετο, ή την περιοχή.

3ο Δημοτικό σχολείο «ΛΟΥΤΡΟ» ή «ΠΗΓΑΔΑ» ή «ΠΟΤΑΜΟΣ»: Ήταν στην περιοχή Τριών Ιεραρχών, στην τοποθεσία – γειτονιά «Πηγάδα».

4ο Δημοτικό σχολείο «ΚΟΥΚΟΥΛΑ»: Ήταν στην Νεάπολη, στον κεντρικό δρόμο προς το Ηρώον.

5ο Δημοτικό σχολείο «ΑΞΟΥ» ή «ΠΕΤΡΑΣ» ή «ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ» ή «ΤΑΡΣΑΝΑ» ή «ΚΑΡΝΑΓΙΟΥ»: Ήταν στις όμορες ομώνυμες τοποθεσίες της Ερμούπολης στον κεντρικό δρόμο προς τα χωριά.

6ο δημοτικό σχολείο «ΞΕΡΟΚΑΜΠΟΥ» ή «ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ»: Ήταν στις ομώνυμες ταυτομερείς τοποθεσίες, στους πρόποδες της Άνω Σύρου.

Δημοτικό σχολείο «ΦΡΕΡΗΔΕΣ»: Των Καθολικών αδελφών «Φρερ» στην ομώνυμη τοποθεσία, στα όρια Ερμούπολης και Άνω Σύρου.

Δημοτικό σχολείο των «ΑΠΟΡΩΝ» ή «ΒΑΡΔΑΚΕΙΟ» ή «ΙΔΙΩΤΙΚΟ»: Ήταν το Βαρδάκειο νυχτερινό δημοτικό σχολείο, και το ιδιωτικό ημερήσιο δημοτικό σχολείο που εστεγάζοντο στο ίδιο κτίριο της Σχολής Απόρων Παιδων, πίσω ακριβώς από το θέατρο Απόλλων.

Ας αναφέρομε εδώ και το, ερείπιο βομβαρδισμένο τότε, Δημοτικό σχολείο της «**ΑΛΛΑΝΑΣ**» πίσω από την Κοίμηση. Ήταν το 2ο δημοτικό σχολείο της Ερμούπολης, αλλά δεν λειτουργούσε εκεί, καθώς είχε μείνει μόνο το βομβαρδισμένο κτιριακό συγκρότημα. Λειτουργούσε, όμως πιο πάνω, στου Χειμώνα.

Έτσι, δεμένες οι τοπωνυμίες με τα δημοτικά σχολεία μας και αντίστροφα, έχουν μείνει ανεξίτηλα γραμμένες στη μνήμη μας, και πάντα μας συναρπάζουν οι αναμνήσεις από τις χαρές, τις δυσκολίες μας, τις Χριστουγεννιάτικες και αποκριάτικες γιορτούλες, τις επιδείξεις, τους επαίνους και τις παιδαγωγικές τιμωρίες των αταξιών μας.

Υπάρχει κανείς που δεν τα θυμάται;

Υπάρχει κανείς που δεν ακούει ως τώρα τον ήχο του χειρόκρουστου κουδουνιού για την είσοδό μας στην τάξη που μας έφερνε κατήφεια, ή για το περιπόθητο διάλειμμα που μας γέμιζε χαρά; Υπάρχει κανείς που δεν τραγούδησε στην πρωινή ομαδική προσευχή, πριν την έναρξη του μαθήματος:

«Σ' εσένα πλάστη και Θεέ ετούτη την στιγμή

υψώνομε καρδιά και νου, παράκληση θερμή.

Πατέρα ρίξε σπλαχνικά στα πλάσματα σου μιά ματιά

και φως σαν ουράνια χαραυγή σκορπάς απ' το θρόνο σου στη γη,

και φως στη γη σκορπάς απ' το θρόνο σου στη γη».

HONORIS CAUSA. Τιμής ένεκεν, αιωνίας, αφιέρωμα στους δασκάλους που έχτισαν με τα διδάγματά τους το πνευματικό μας «ευ ζήν».

ΣΥΡΙΑΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Η ΑΓΟΡΑΠΩΛΗΣΙΑ

Από τον Τάκη Κυρυτσόπουλο

Μετά την κατάκτηση του κυπέλλου απ' την ομάδα της «Ρόνστιμπακ» άρχισε να συρρέει έξω απ' το μαγαζάκι του Ζεβανζέλ όλο το πούλι – πούλι του μαχαλά, καθότι ο Βελλής ο ντελάλης είχε μεταφέρει το άγγελμα της νίκης στα πέρατα της συνοικίας. Η Ερνούλα είχε τραβήξει για το σπίτι, να ρίξει λίγο νερό στο πρόσωπο, μπας και ξαλαμπικάρει ύστερα απ' την φοβερή δοκιμασία που υπέστη και ο Ζεβανζέλ όρθιος στην πόρτα δεχότανε τα συχαρίκια.

– Προεδράρα μας εσύ!

– Έπραξα απλώς το καθήκον μου ...

Και ήτανε τόσο μεγάλη η ψυχική του ανάταση, που έδινε ελεημοσύνες σε περαστικούς ζητιάνους ... δύο και τρεις φορές! Ένας από δαύτους τον πλησίασε με προτεταμένο χέρι ...

– Δώκε και σε 'μένα τον ανήμπορο κάτι ... παλικάρι μου ...

Αυτό μάλιστα! Σήκωνε διπλό μπαξίσι, διότι τον έκανε να αιστανθεί νέος! Όχι σαν τον Θράσο, που τον είχε τaráξει στα «πατέρα» και «πατέρα»!

Έδωσε λοιπόν κέρμα χοντρό στον άπορο και αυτός του έδειξε όλη την ευγνωμοσύνη του.

– Ο Θεός σχωρέσ' τα 'ποθαμένα σου, ... γέρακλά μου ...

====

– Θράσο ανεμοβρόχι μου, κύπελλο ακούω και κύπελλο δε γλέπω ...

– Εδώ, μέσα ... στη φόρμα μου το κρύβω για το κακό μάτι, πατέρα. Όμως με την ευκαιρία, δεν θα 'πρεπε να δώσουμε κάποιο σουαρέ, έτσι για τα επινίκια;

– Φάϊν αϊντία, χτύπησε χαρούμενα τις απαλάμες της η Ζία ...

– Πού τα 'μαθες μαρή, τα ... γερμανικά κι εγώ δεν πήρα πρέφα;

– Με τη μέθοδο άνευ διδασκάλου, Θράσο μου ... Ο ... δάσκαλος μάς έλειπε τώρα ...

Ο Ζεβανζέλ είχε τις ενστάσεις του, γιατί δεν ήξερε πώς θα το 'παιρνε η Ερνούλα ...

– Δεν ευκολύνομαι αυτή τη στιγμή, ρε παιδιά. Τα οικονομικά μου ανοίγματα με φέρανε σε δυσχερή θέση ...

– Όχι σπουδαία πράματα, μπαμπά. Να· τίποτις τηγανίτες, κανένα σουσαμάτο απ' αυτά που 'χομε χρόνια στη μόστρα και λίγες τσικουλάτες άνευ ... σκώληκος, που αρέσουνε και στα παιδιά. Έτσι για το καλό, κάντο ...

– Κατιτίς απ' αυτά πό 'χουμε για πέταμα, πατέρα, συμπλήρωσε ο Θράσος, γλείφοντας το μουστάκι του.

– Όχι όμως σουπέ και τσιμπούσια, να ξηγιόμαστε, υπόκυψε ο γέροντας,

εφόσον και του λόγου του ήτανε φαρφαράς και πετούσε τη σκούφια του για μεγαλεία!

- Έχταχτο θά 'ναι! Ζουρ φιξ κι επισημότητες κομμένα ...
- Διστάζω, ρε Θράσο, ξέρεις ...
- Για μια 'στεροφημία ζούμε, ρε φάδερ ...
- Έλα, έλα, μη μου χαλάς το χατίρι, πατερούλη, φώναξε και η Ζία, φιλώντας τον σταυρωτά ...
- Είσαι 'συ μια μαλαγάνα!

===

Ο Ζεβανζέλ προσπαθούσε επιχειρηματολογώντας να κάμψει τον αρνητισμό της Ερνούλας σχετικά με το φαγοπότι, που θα επακολουθούσε.

– Πρέπει να αρθούμε στο ύψος της κοινωνικής μας θέσεως, γυναίκα, μην το αλησμονάς ...

– Σε λίγο θα βαρέσουμε φαλιμέντο, Βαγγέλη! Δεν είμαστε εμείς για τραπεζώματα στο κοινόν ...

– Έλα, βρε 'Ρνούλα ν' ανοίξουμε και 'μεις μια φορά την τσέπη μας. Νισάφι πιά, μην είσαι τόσο αθερινόψυχη ...

– Που νά 'τανε μαύρη η ώρα και η στιγμή ...

Ο Ζεβανζέλ τότε τα πήρε αλακάπα στο κρανίο ...

– Άσε τις τσιριτζάντουλες, καρακάξα, γιατί θα σε χωρίσω. Θα σε στείλω πεσκέσι στον πατέρα σου ...

– Μα ο πατέρας μου έχει ξαπλάρει εδώ και χρόνια ...

– Ε λοιπόν, εκεί λέω να σε στείλω και σένα να ... ξαπλάρεις άπαξ και αναφέρομαι στον πατέρα σου!

===

Τοποθετήσανε δύο συνεχόμενα τραπέζια στο καλντερίμι του καραμελοπωλείου. Πάνω τους στρώσανε σατινέ χαρτί, που το πιάσανε στις γωνιές με πινέζες και τα παραφορτώσανε με κατίκια, μπριός αλμυρά, τραγήματα κάθε λογής, ανζούγες βαρελίσιας, γλυκίσματα του καταστήματος, που δεν τ' αγόραζε κανείς, διάφορα μεζεκλίκια της λάγνας ανατολής, μια νταμιτζάνα ρετσίνα του Μουρά, χαλβά σπιτικό κατασκευής Ερνούλας, τρία βαζάκια με ρετσέλι γλυκό, ούζο χύμα, που δεν έκανε ούτε για εντριβή, τσιροσαλάτες τρεις, ψωμί του Πρόσφυγα κατά βούληση, λίγα κεφτεδάκια και πάπαλα!

Στον τοίχο σαν ντεκόρ είχανε κρεμασμένη σε καρφή τη δοξασμένη φανέλα του σεντερφόρ της «Ρόνστιμπακ», από φέλπα στο κυπαρισσί, που πολύ θύμιζε στην Ερνούλα ... την κουρτίνα της σάλας της, την οποία είχε να δει εδώ και μέρες! Ο Ζεβανζέλ είχε πιάσει την κεφαλή του τραπεζιού με το Θράσο και τη Ζία δεξιά του και την Ερνούλα αριστερά. Η Ερνούλα κάνοντας το πικρό ... γλυκό και φορώντας ρόμπα καπιτονέ δεξιωνότανε τους συνδαιτυμόνες της με προσποιητή ευγένεια, αλλά και με κακία στο μάτι. Όλες οι πεινάλες της γειτονιάς δέσανε στους λαιμούς τους τραχηλιές και ορμήξανε σαν ύαινες να φαρμακώσουνε!

- Αχ, θα πιούμε κατά κόρον, Ευθαλία μου ...
- Και θα φάμε με δέκα μασέλες, δε λες! Μμμ δεν κρατιέμαι ...
- Πάντα τέτοια, μαστρο Βαγγέλη! Και σένανε Ζία μου, μ' ένα σερνικό να σε δούμε να ξελευτερώνεσαι ...
- Γερό να 'ναι κι ό,τι να 'ναι, κερά Δεντρολιβανιά μου ...
- Σήκωσαν όλοι μαζί ψηλά τα ποτήρια τσουγκρίζοντας.
- Κερά 'Ρνούλα εύγε! Με άριστα βαθμολογιέσαι!
- Φχαριστώ πολύ. Κοπιάστε να ντερλικώσετε ...

===

Ο Θράσος στη γωνιά του κριτσάνιζε κάτι πατατάκια της ρίγανης. Σταδιακά φούντωνε μέσα του το σύνδρομο της έλλειψης αλκοόλ, οπότε δεν άντεξε άλλο και γιόμισε ξέχειλα ένα νεροπότηρο ούζο, προσφορά στην ομάδα απ' την ποποποιία «Παλμούτσος και Πιππής».

- Γειά χαρά νταν. Προπίνω εις ευημερίαν των παρισταμένων.
- Θράσο μου, είσαι ανεχτίμητος, τρίφτηκε πάνω του η Ζία. Τι μυώδη, που 'ναι τα ποντίκια σου!
- Σηκώνω βαράκια, κορδώθηκε. Μετά άρχισε να προγεύεται ό,τι έβλεπε μπροστά του. Δεν δίστασε δε και σε δεδομένη στιγμή να μεζεδιάσει πέντε κιοφτέδες μονοκοπανιά! Η Ερνούλα όμως πήρε άνθιση και του 'ριξε βλέμμα σκέτο φαρμάκι, βγαλμένο λες, απ' τη βιτρίνα του ... Καρβώνη!

Ο Θράσος ένιωσε τα ποδάρια του να κόβονται και παραλίγο να πνιγεί με τη μπουκιά του ...

- Γιατί τάχα βήχεις, Θράσο, του ψιθύρισε μοχθηρά.
- Μου στάθηκε ένα ψίχαλο στο φάρυγγα, μητέρα ...
- Ψαραγκάθι να σου σταθεί να γλυτώσω, π' ανάθεμά σε!

===

– Κύριε Θράσο, τυγχάνω κρυφή σας θαυμάστρια, του εκμυστηρεύεται η Ζουζού, ακουμπώντας το πόδι της στο δικό του.

– Κι εγώ, κι εγώ, φωνασκούνε τ' αποδέλοιπα παρτσακλά, ξεψαρωμένα απ' το πιοτί!

– Τυγχάνω τραβηχτικός, δεν αντιλέγω, όμως αυτόγραφα διανέμονται μόνο εκάστην Τρίτη και Σάββατο ...

- Ο Θράσος μας είναι περιζήτητος κόουτς, καμαρώνει ο πεθερός του.
- Αυτό δε μας το 'χατε γνωστοποιήσει ...
- Σάλιωνε μολύβι και γράφε, Τζίμη, λέει ο Θράσος στο στενό του συνεργάτη, το μπαξεβάνη. Προαλείφομαι για προπονητής του «Άρη Σύρου», να 'χετε υπόψη σας!

- Ένας τέτοιος μανάτζερ τώρα!
- Έχω το προβάδισμα!
- Και με τι νταραβερίζεσαι γενικώς;

– Σπογγαλιεύς και αυτοδύτης έκπαλαι, κυρία μου. Μην κοιτάτε το σημερινό μου στάτους ...

– Άφησε τα σάπια Θράσο, υποτονθορύζει η Ερνούλα και αναγκάζει το μεγάλο αγγόνι της να του ρίξει κλωτσιά στο καλάμι!

– Ανάγωγο παιδί, ζοχαδιάζεται ο Θράσος και τον αμολάει φάπα ήπια, για έλλειψη σεβασμού τέκνου προς γονέα!

===

Προηγήθηκε οσμή από άρωμα ροσμαρί και εμφανίστηκε η τραγουδίστρια, που τη βλεφάριασε ο Θράσος και του 'ρθε μαλιχουλές! Ο Ζεβανζέλ, σωστός αμφιτρώνας την προσκάλεσε να καθίσει.

– Ελάτε καλέ, στο τραπέζι μας να αρτύσετε κατιτίς ...

– Πολύ ευχαρίστως ...

– Έκατσε σταυροπόδι σε μια καρέκλα ανάβοντας τσιγάρο με φίλτρο ...

Ο Θράσος διέλαθε της προσοχής Ζίας και Ερνούλας και την ακοστάρησε προσφέροντάς της έναν κεσέ γιαουρτλού κεμπάπ.

– Φάτε αδιστάχτως μανδάμ. Είναι προϊόν παραγωγής μας!

– Είστε λίαν ευγενής, κύριε Θράσο ...

– Αποθυμώ διακαώς να σας φχαριστήσω. Δοθείσης όμως της ευκαιρίας δεν μας άδετε α-καπέλα κάτι απ' τον τελευταίο σας δίσκο;

– Πού, εδώ; Τι λέτε καλέ; Με δεσμεύει το κοντράτο μου!

===

Οι αγριοφωνάρες, που ακούστηκαν, ανήκαν στον πλανέμπορο ... εντιμότατο κύριο Αραμπά, που είχε σεντονιάσει 'μπόρευμα ίσαμε ένα περίπτερο και το τσούλαγε στους μαχαλάδες!

– Πάρε γοργόνα, χράμιασα. Πάρε κουβέρτες καμιλό κι ανατολίτικα κελίμιασα. Πω, πω, πω, τι έχω σήμερα!

– Πιο σιγά, βρε κακοχρονονάχεις και θα μου ξυπνήσεις το βρέφος, τον αποπήρε η κυρά Καλομοίρα απ' το παραθύρι της.

– Μεροκάματο βγάζω, κερά μου. Άμε να στρώσεις κάνα κρεβάτι ...

– Θα σου ρίξω νερό πηγαδίσιο αν συνεχίσεις ...

– Κουβαρίστρες, βρακοζώνες, τσιμπιδάκιασα ... τις γεναίκες τις αλλάζω με μανταλάκιασα ... Έχω και κάτι λαθραία ... Αυτό το είπε σιγά. Ήτανε παραφορτωμένος με ταπέτα και είδη προικός, ενώ πίσω του έτρεχε η γυναίκα του η Ευδοξία ξεμαλλιασμένη και ασθμαίνουσα μη λάχει και δεν τον προκάνει και της τον... ξελογιάσει καμιά άλλη τον ... καραμπουζουκλή της!

Πλησίασε τα τραπέζια του τσιμπουσιού και απόθεσε χάμω το μπόγο του. Το κεφάλι του ήτανε κουρεμένο, πόμολο! Το ντύσιμό του ακαλαίσθητο, όμως τα δάχτυλά του τίγκα στο μάλαμα!

– Τέτοια ν' ακούω πάντα, μάστρο Βαγγέλη ...

– Να 'σαι υγιής, ασίκη μου Αραμπά. Τι κάνει η Βδοξία;

- Τι να κάνει η ταλαίπωρη. Τρέχει ... και δεν φτάνει!
- Κόπιασε να σε φιλέψουμε κάτι για το καλό ...
- Μην τον πιέζεις τον άνθρωπο, Βαγγέλη, άμα δεν θέλει να φάει, μπήκε στη μέση η Ερνούλα ...

Του προσφέρανε ένα ποτηράκι ούζο σκέτο και ο Θράσος τον πήρε παράμερα ...

- Έχω να σου ψιθυρίσω κάτι φωνήεντα, Αραμπά ...
- Δεν απορπατάμε λίγο να χωνέψεις και τα λέμε καθ' οδόν;

Αλαργάρανε με βάδισμα γοργό. Μπροστά γκεσέμι ο Αραμπάς και ξοπίσω του ο Θράσος με τη φόρμα την αθλητικιά και το ... κύπελλο από μέσα, ενώ η Ευδοξία είχε απομακρυνθεί, διότι λόγω κεκτημένης ταχύτητας είχε παρακάμψει τον τόπο του συμποσίου και είχε βρεθεί πενήντα μέτρα πιο κάτω, κοντά στο μανάβικο του Τσικουδιά! Μόλις όμως το αντιλήφθηκε ... έκανε αμέσως μεταβολή και άρχισε πάλι να τρέχει!

Ο Τζίμης ο μπαξεβάνης, που είχε κατεβάσει μερικά ποτηράκια παραπάνω, βλέποντας την όλη σκηνή, αλλά και τον όγκο κάτω απ' τη φόρμα του Θράσου, εξαιτίας του κυπέλλου, έβγαλε την τραγιάσκα του και σταυροκοπήθηκε με κατάνυξη!

– Για κοίταε, ρε! Η Ζία είναι σ' ενδιαφέρουσα και η κοιλιά ... του Θράσου φουσκώνει! Βρε κάτι μυστήρια πράματα!

===

Αραμπάς και Θράσος προχωρήσανε μουγκάτα ως την αλάνα του Ντρούτζη. Ξοπίσω τους ρολάριζε η Ευδοξία στο ρελαντί και με πρώτη!

Σαν είδανε πως δεν υπάρχει ψυχή ζώσα στα πέριξ, ο Αραμπάς άνοιξε φύλλα ...

- Με τι ακριβώς καταγίνεσαι τώρα, ρε Θράσο;
- Ποτίζω ... τις μπιγκόνιες, του απάντησε συνθηματικά ...

Ο Αραμπάς έδειξε σκεφτικός για λίγο. Ύστερα κούνησε πέρα – δώθε τη γκλάβα και είπε:

- Πολύ τσαούσα, αδρεφάκι μου η πεθερά σου!
- Ανάλογα με τα φεγγάρια της είναι ...
- Ποιά φεγγάρια της ρε, που εγώ μαθαίνω, πως σ' έχει κάνει τσιβερμέ.

Ντροπή σου!

– Είναι να μη μπεις στο στόχαστρο, Αραμπά. Άσε που μ' έχει ψοφήσει στη μαμαλίγκα. Τσιτσιρίσμα σου λέω!

– Όρθωσε ρε, τ' ανάστημά σου, κοτζάμ ντερέκι, προσπάθησε να τσιγκλίσει το Θράσο, για να τον εξαγριώσει και να τονε ... ρίξει στην τιμή του βάζου!

- Θα τα κακαρώσει οσονούπω, η τσουράπω! Δε βάφω εγώ χέρι κόκκινο ...
- Μη λάχει και της χαριστείς, θα 'ναι σε βάρος σου ...

Ο Θράσος είχε κορώσει ήδη με τούτα τα λόγια τ' αγγιχτικά.

- Καμιά ώρα θα την πετάξω στο χαντάκι ...
- Χαντακώθηκες εξαιτίας της, ρε παιδί μου!
- Θα τηνε κατακρεουργήσω, στο σταυρό που σου κάνω! Τηνε προορίζω για

αναλώσιμο υλικό. Η εκδίκηση τρώγεται κρύα!

– Τώρα μιλάς με σύνεση!

– Και ύστερα θα τηνε θάψω στο σαρδελοβάρελο ...

Ταυτόχρονα πέρασε τρέχοντας από δίπλα τους η Ευδοξία.

– Άστηνα. Αυτή δεν πρόκειται ... να σταματήσει, γέλασε ο Αραμπάς. Τη βλέπω να καταλήγει ... στον Άγιο Παντελεήμονα! Και πλησιάζοντάς τη, της έδωσε ένα δίφραγκο ... ν' ανάψει με την ευκαιρία ένα κεράκι στην εκκλησιά και για κείνον!

===

Η Ζία κοίταξε προσεχτικά το τραπέζι και διαπίστωσε την απουσία του Θράσου. Γύρω της όλοι τρώγανε και πίνανε μέσα στην καλή χαρά. Όμως της ίδιας απ' το σημείο αυτό και ύστερα δεν της πήγαινε μπουκιά κάτω! Έπρεπε ανυπερθέτως να μάθει, πού πήγε το ταίρι της. Εξάλλου, η ιστορία η πρόσφατη με δαύτη την αντροχωρίστρα τη ντιζέζ, την είχε κάνει καχύποπτη. Έβγαλε την ποδιά της και τράβηξε προς του Φυσαέρη το μανάβικο. Ίσως να 'χε πάει εκεί ο καλός της ν' αγοράσει τίποτις ζαρζαβάτια για συμπλήρωμα στο τραπέζι.

===

Μετά τα προκαταρκτικά ο Αραμπάς ενδιαφέρθηκε να δει το σκεύος.

– Τό 'χεις κοντά σου, ρε;

– Εμ τι, για πλάκα παριστάνω τη ... γκαστρωμένη; Το μετρητό να πέσει ντούκου ...

– Έχει καλώς και τσίμπα μια μπαγκανότα. Δώκε μου το τώρα να το περιεργαστώ στο φως της ημέρας ...

Ο Θράσος είδε πως του είχε ρίξει μόνο πεντακόσιες ...

– Για χήνα καφετιά ορίτζιναλ, ξηγηθήκαμε, Αραμπά και όχι για λαχανο-ντολμά, που μου δώνεις ...

– Προσμετρώ και τα διαφυγόντα κέρδη, Θράσο...

– Ξηγηθήκαμε για χίλια ακατέβατα. Το παίρνω και ορεβουάρ ...

– Είπα, ξείπα! Και ρευστόν έτερον ... τσιρίσι! Τα έχω στον τόκο ...

– Φύσει αδύνατον. Δεν το σφυριάζω 'γω για ψίχουλα ...

– Με τσαλαπατάς! Να επανέρθουμε εχ μηδενικής βάσεως;

– Σε αφτιάζομαι ...

– Τσίμπα άλλες εκατό και να δώκουμε τα χέρια ...

– Ούτε με σφαίρες!

– Άντε, άλλες διακόσες. Αφ' το στέρημά μου σε πλερώνω ...

– Χειμάζομαι, Αραμπά. Χίλιες στο ατάκα κι επί τόπου ...

– Έλα στα συγκαλά σου! Να, πάρε οχτώ παπάδες κι έχε την ευλογία τους ...

– Τούτου δοθέντος υποχωρώ στις εννιακόσιες ...

– Μη μου κόβεις τώρα λουριδες, ρε! Μη μου αρουφάς το αίμα. Έλεος!

Τότε ο Θράσος, για να τονε δελεάσει έλυσε την ταργαζίκα.

– Βλεφάριασέ το στο φως. Τέκικο δεν είναι; Φτου, φτου να μην το αβασκάνω!

– Ολράϊτ, επισφραγίζω στα εννιά, είπε ο άλλος με βιάση ...

– Συν το τραπέζωμα, που μου' ποσκέθηκες. Μην το αλησμονάς ...

– Ο λόγος του Αραμπά είναι συμβόλαιο και κώδικας τιμής!

Τότε ο Θράσος του το πασάρησε.

– Καμάρωσέ το! Φουρφουρένιο πράμα, ψιλοδουλεμένο στο χέρι!

Ραϊζει η καρδιά μου, που τ' αποχωρίζομαι ...

– Για τη μάσα δεν δώκαμε στίγμα ...

– Να ορίσουμε Πέμπτη μεργιά;

– Ναι γειά, να ξεδώσουμε και κομμάτι ...

– Εγώ θάλεγα, Θράσο, να κουβαλούσαμε και τις κεράδες, έτσι για να συσφίξουμε τις σχέσεις αναμεταξύ μας ...

– Συ την ειδικιά σου Αραμπά, πάρτηνα άμα γουστάρεις. Εγώ πάντως τη Ζία δεν την κουβαλάω μέσα σε καταγώγια ... ανύπαντρο κορίτσι!

– Φέρε τουλάχιστον τα πεθερικά σου για τζερτζελέ. Γούστο θα 'χει!

– Άσε να το 'πεξεργαστώ πρώτα.

– Ας είναι. Πάντως άμα 'πιτύχεις κάνα τζιβαερικό απ' την πεθερά σου, εδώ είμαστε μην το ξεχνάς. Το κατάστημα ... διανυχτερεύει!

– Θα δω τι μπορώ να κάνω, δεν στο υπόσχομαι ...

Ο Αραμπάς σακούλιασε το βάζο κι έβαλε πλώρη για το τσαρδί του, διαλαλώντας την πραμάτεια του.

– Ζέρσεϊ και τεριλέν έχωωω. Έλα να πάρεις γοργόναααα ...

===

Η Ζία είχε φτάσει στα όριά της πλέον! Εδώ και μια ώρα έψαχνε στους δρόμους να βρει τον Θράσο. Ρωτούσε δεξιά κι αριστερά, αλλά κανένας δεν ήταν σε θέση να της δώσει μια θετική απάντηση.

Όλως αιφνιδίως τον είδε να βγαίνει πασίχαρος από κάποιο στενό.

– Έξω φτώχεια, της ανακοίνωσε άμα τη εμφανίσει ...

– Θράσο μου, με τρομοκρατείς και με βάνεις σε σκέψεις ...

Αυτομάτως ο Θράσος ξετσέπιασε 'κοσάρι κέρμα και της ξηγήθηκε γενναιόδωρα.

– Να κάνεις λούσα!

– Πού το βρήκες, Θράσο, ένα τέτοιο ποσόν, ρώτησε ανήσυχη ...

– Άδηλοι πόροι! Θα σε κάνω βασίλισσα, θα σου αγοράσω ψυγείο 'λεχτρικό.

Σε χασεδένια σεντόνια θα σ' έχω να ξαπλάρεις!

Η Ζία, που γνώριζε περί βάζου, κατάλαβε αμέσως ποιά ήτανε η πηγή των εσόδων του.

– Και η μαμά;

– Μη σκιάζεσαι, θα τη φέρω σεντόνι! Πάαινε τώρα στο τσαρδί να μπουκώσεις τα σπλάχνα κι έχει ο από Πάνω!

===

Καθώς είχε βαρυσφάει ο Ζεβανζέλ, ρευότανε θορυβωδώς.

– Σχωρνάτε με, είπε στους συνευοχούμενούς του. Τραβάω μια μικρή τσάρκα περί χώνεψη. Σεις χλαπακιάστε κατά βούληση ...

– Κάνε δουλειά σου, γέροντα ...

Σε πενήντα μέτρα τρακάρησε τη Ζία.

– Μπας και πήρε το μάτι σου τον Θράσο, κόρη μου;

– Τον είδα προς στιγμή να κουνουστίζει με τον πλανόδιο Αραμπά ...

– Τον Αραμπά, είπες; Τι γυρεύει ο φάντης με το ρετσινόλαδο;

– Μου 'πε, πως θα πηγαίνανε να πιάσουνε ... το Μάη!

===

Ξέκρινε το Θράσο από μεγάλη απόσταση να βαδίζει αναμαλλιασμένος και να παραπαίει.

– Απ' το πολύ πιόμα θα 'ναι, καθησύχασε τον εαυτό του. Θα του περνούσε όμως αν έπινε ένα συμμένο λεμόνι με σόδα. Όμως σαν ζύγωσε στα δέκα μέτρα και διαπίστωσε πόσο αλλοσούσουμος ήτανε, έτσι όπως χτύπαγε με απόγνωση τις απαλάμες του απάνω στους μηρούς, αιστάνθηκε και ο ίδιος το κακό να του βαράει την πόρτα!

– 'Ηρθαμε τούμπα, πατέρα ...

– Μη με πιλατεύεις και μίλα ...

– Το κύπελλο, πατέρα. Το κύπελλο ... χάθηκε ως δια μαγείας!

– Ρε, μη με λωλαίνεις κι έχω φάει ...

– Το 'χα ακουμπήσει σ' ένα πεζούλι, που να 'τανε μαύρη η ώρα, να πάω περί σωματική μου ανάγκη. Επιστρέφοντας όμως, κοιτάζω και το κύπελλο είχε γίνει ... καπνός! Κόντεψα να κρεπάρω, πατέρα!

– Όϊ !

– Ψάχνω εδώ, ψάχνω παραπέρα, δε βαριέσαι. Τώρα βαράω το κεφάλι μου, που δεν το κράταγα μαζί μου ...

– Άχου!

– Στοιχειωμένος ήτανε ο τόπος; Τι να πω κι εγώ! Το κρίμα στο κεφάλι μου, πατέρα. Μέα κούλπα!

– Δε χωράω, ρε στο πετσί μου! Το καταλαβαίνεις; Πώς θα το ξεστομίζω της Ερνούλας τώρα, που θα με φάει με τα κόκκαλα ;

– Επέπρωτο να το ζήσουμε και τούτο, πατέρα ...

– Πάω για φούντο στη θάλασσα. Και τονε δίνει και έξι δύναμη τον καιρό!

– Θα αυτομαστιγωθώ δημοσίως, στο ορκίζομαι. Θα γίνω παρανάλωμα του πυρός, αν αυτό πρόκειται να σ' ανακουφίσει προσωρινά ...

– Βαίνω κατά κρημνού εγώ και όλο μου το σόι!

– Συμπάσχω, πατέρα ...

– Τρέμω σύγκορμος ρε, το αντιλαμβάνεσαι;

- Προτίθεμαι να πάω να ξανακοιτάξω. Με καθαρότερο μάτι πλέον ...
- Μαύρη ερπίδα μου δώνεις. Τώρα με την άλληνα έχει να γίνει το μάλε – βράσει!
- Ευλαβούμαι την αγωνία σου, πατέρα! Εξωγενείς παράγοντες εν τούτοις ...
- Αψηλώνει ο νους και ο λοϊσμός μου!
- Τίλλω τας τρίχας της κεφαλής μου προς συμπαράσταση ...
- Φεύγω για το σπίτι. Πάω να κρεμάσω τα κρέπια ...
- Χαμοκυλιέμαι, πατέρα. Μού 'μεινε όμως ... το περιτύλιγμα του βάζου ...
- Είναι μια παρηγοριά και τούτο ...

===

– Μαμά, καλέ μαμά, ο κύριος Τζιμης, ο μπαξεβάνης, 'ποθυμάει να σου μιλήσει
 ΤΕΤ – α – ΤΕΤ ...

- Μμμμ, αποθυμιά τον είχα και δαύτονα ...
- Είναι, λέει, πολύ επείγον ...
- Καλά, πες του να περάσει και φύγε κλείνοντας την πόρτα ...

Ο Τζιμης μετά το μεγάλο φαγοπότι είχε καταλάβει, πως ο Θράσος κάτι μαγείρευε πίσω απ' την πλάτη του πεθερού του. Είχε ανθιστεί γκρόσο – μότο, γιατί κουτός δεν ήτανε, τα πάντα περί βάζου και ένιωθε, όσο να πεις, ριγμένος! Εκ παραλλήλου δε, εχτιμούσε την οικογένεια του Ζεβανζέλ κι αν κάτι θα 'πρεπε να μάθουνε, θα το πληροφορούσαν απ' τον ίδιο!

Όταν λοιπόν η Ζία του είπε να μπει, έδωσε τη μαναβοποδιά του την καρό στη μέση του, για να μην του πέφτει το ντρίλινο παντελόνι, ήπια κάμποσες γουλιές απ' το μπουκάλι το κρασί, που κουβαλούσε πάνω του, ένιωσε την αυτοπεποίθησή του ν' ανεβαίνει κατακόρυφα και πέρασε στον οντά της Ερνούλας, βαστώντας σεβαστικά στα χέρια την τραγιάσκα του ...

– Όρα καλή, κερά Ρνούλα. Τι χαμπάρια;
 – Καλά και περικάλα, Τζιμη παιδί μου. Ποιός καλός άνεμος σε φέρνει στο φτωχικό μου;

– Έχω ένα μυστικό κρυμμένο στην καρδιάς τα βάθη! Τηνε πλησίασε για να της το εκμυστηρευτεί στο αφτί ...

– Αλάργα ...
 – Με κάνεις, κυρά, να νιώθω ανεπιθύμητος! Αιστάνομαι σαν παρίας ...
 – Παράτα αγροδίαιτε, τα παλαβά που ξέρεις, γιατί έχω πολλά ράμματα και για τη δικιά σου τη γούνα!

– Εντάξει, εντάξει, μη νευριάζεις και είσαι και γριά γυναίκα! Δεν μου λες, είχες ποτέ στο σπίτι σου κανένα βάζο από φίλντισι;

– Ανάκριση μου κάνεις; Και βέβαια έχω ...
 – Τώρα όμως ... από 'δω πάνε κι άλλα!
 – Μίλα ντόμπρα. Θέλω σταράτες κουβέντες ...
 – Ξέρω κάτι, που μου καίει τα σωθικά και 'ποθυμάω να στο μολοήσω ... Το λεπόν ... έτσι κι αλλιώς κι αλλιώτικα και πασαλιμανιώτικα! Και της τα 'δωσε όλα

χαρτί και καλαμάρι!

Με τον τρόπο αυτό, ο Τζίμης, εκδικούτανε τον Θράσο για τα δανεικά και ... αγύριστα, που του είχε δώσει κατά καιρούς ... Η Ερνούλα, τη στιγμή εκείνη ... έτρωγε σίδερα!

– Τι μου λες Τζίμη; Πω, πω, όλοι κάνανε φράξια αναντίον μου! Δεν αντέχω, παιδί μου, σφυρίζουνε τ' αφτιά μου ...

– Εγώ θεώρησα χρέος μου να σε προΐδεάσω ...

Έκανε πέτρα την καρδιά της και κατώθηκε την αδιάφορη. Δεν παρέλειψε ωστόσο να του απονείμει τα εύσημα.

– Η πράξη σου Τζίμη, είναι θεάρεστη! Και να 'ρχεσαι όποτε θέλεις να τρως καραμέλες τζάμπα...

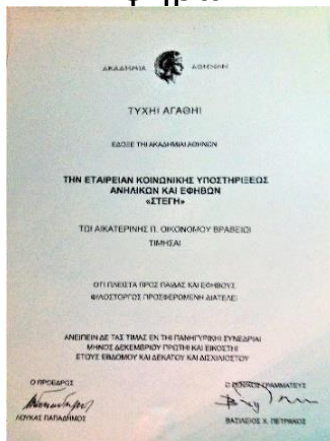
– Διατελώ μετά τιμής ...

Τάκης Κυριτσόπουλος

+Μαρία Κυδωνιέως Φωστήρη

Στέγη – Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Στις 26 Δεκεμβρίου 2023 έφυγε από τη ζωή η Μαρία Κυδωνιέως Φωστήρη, ιδρύτρια, πρόεδρος και «ψυχή» της Στέγης Ανηλίκων και Εφήβων, η οποία βραβεύτηκε το 2017 από την Ακαδημία Αθηνών. Τον Αύγουστο του 2022, με αφορμή την επικείμενη έκδοση του ημερολογίου του Συνδέσμου Συριανών για το 2023, με θέμα τα φιλανθρωπικά και νοσηλευτικά ιδρύματα της Σύρου, είχαμε μια διεξοδική συζήτηση με την αείμνηστη Μαρία Φωστήρη.

Η Στέγη – Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων ιδρύθηκε το 1996, με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, του Δικαστηρίου Ανηλίκων Σύρου και του εισαγγελέα Εμμανουήλ Ρούσσου Παπαδάκη, από την Μαρία Κυδωνιέως Φωστήρη, επίτιμη διά βίου επιμελήτρια του Υπουργείου Δικαιοσύνης, κοινωνική λειτουργό, σύμβουλο επαγγελματικού προσανατολισμού και πτυχιούχο Κοινωνικής Ψυχιατρικής.

«Η Στέγη Ανηλίκων και Εφήβων αρχικά ασχολήθηκε με την καταστολή της παιδικής παραβατικότητας και την επανένταξη των παιδιών στην κοινωνία, λειτουργώντας ως Κέντρο Ημέρας. Τέθηκαν υπό την προστασία του 15 παιδιά, τα οποία είχαν βγει από το αναμορφωτήριο, με γονείς προβληματικούς, αλκοολικούς, καθυστερημένους, με ψυχικά προβλήματα. Τριγυρνούσαν στους δρόμους πεινασμένα και λεηλατούσαν για να ζήσουν. Ο Ελληνικός Στρατός υποστήριζε τη δράση της Στέγης Ανηλίκων και καθημερινά την τροφοδοτούσε με φαγητό σε λαμαρίνες. Τα παιδιά ορμούσαν και έτρωγαν το φαγητό μέσα από τις λαμαρίνες, σαν γουρούνια.»

«Εκείνη την εποχή ταξίδευα από νησί σε νησί των Κυκλάδων, για να επισκεφθώ κάποιες φορές ορεινά χωριά και να μιλήσω με συγγενείς και δασκάλους των παιδιών.»

«Σήμερα (Αύγουστος 2023) υποστηρίζονται περίπου 24 παιδιά. Σκοπός πλέον, είναι η πρόληψη της παιδικής παραβατικότητας. Από την εποχή της καραντίνας του covid-19, το φαγητό που προσφέρουμε στα παιδιά αποστέλλεται στο σπίτι τους. Παλιά π.χ. που μια οικογένεια είχε πέντε παιδιά, ερχόντουσαν μόνο τα μεγαλύτερα στη Στέγη για να πάρουν φαγητό και τα μικρότερα ήταν σε μειονεκτική θέση, ενώ τώρα με αυτόν τον τρόπο υποστηρίζονται όλα. Το φαγητό παρέχουν εθελοντές, όπως π.χ. το ψητοπωλείο «Ερμουπολίτικες Γεύσεις», που ό,τι τους περισσεύει σε κρέας, κιμά, σουβλάκια, το προσφέρει στη Στέγη. Κάποιοι προσφέρουν έτοιμο φαγητό. Κάποιος κρεοπώλης προσφέρει ωμό κρέας. Υπάρχουν εθελοντές που το μαγειρεύουν.»

«Επιπλέον τα παιδιά υποστηρίζονται διαδικτυακά στο σπίτι, από εθελόντριες φοιτήτριες, στα μαθήματα του σχολείου. »

«Στο κτίριο της Στέγης δεν μένει κάποιο από τα παιδιά. Το κτίριο βρίσκεται στην οδό Χαρίτων 3, πίσω από τον ΟΤΕ, δίπλα στα «εικοσιτέσσερα σκαλιά». Είναι ενοικιαζόμενο και χρήζει εκτεταμένων επισκευών. Δύο νέοι καθολικοί, από την ενορία της Ευαγγελίστριας, κατ' εντολή του ιερέα του ναού, έρχονται κάθε φθινόπωρο στη Στέγη και κάνουν κάποιες βασικές επισκευές, μερεμέτια και μαστορέματα.»

«Ζούμε με την ευγενή ζητιανιά. Ζητιανεύουμε ευγενικά. Σύνθημα μας: κανένα παιδί στο δρόμο, κανένα παιδί δεν πρέπει να πεινάει! Ο Θεός κάνει συνεχώς θαύματα! Μόλις τα ψυγεία μας αδειάσουν από κρέας, τότε εμφανίζεται ένας δωρητής. Όλα τα κάνουμε δωρεάν! Χωρίς να ξοδεύουμε χρήματα.»

«Μας δίνουν τετράδια, σχολικά, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, για τα παιδιά. Φέτος μας έχουν ήδη δώσει τετράδια για να τα μοιράσουμε.» (Αύγουστος 2023)

«Έχω γίνει γιαγιά, από παιδιά δικά μας. Μια κοπέλα δική μας, παντρεύτηκε και γέννησε. Τη βοηθήσαμε όσο μπορέσαμε στο γάμο της. Από τα πρώτα παιδιά που είχαμε στη Στέγη, καμιά φορά μάς βοηθάνε, τώρα που μεγάλωσαν.»

«Από την αρχή βοηθός και συμπαραστάτης μου ήταν ο σύζυγός μου, Νικόλαος Φωστήρης, οικονομολόγος, διευθυντής του νηματοουργείου Βαρδάκα, αργότερα σύμβουλος επιχειρήσεων. (Απεβίωσε προ εικοσαετίας). Ο γιός μας Εμμανουήλ Φωστήρης είναι πολιτικός μηχανικός, ζει στο Χαλάνδρι και εργάζεται στην τεχνική εταιρεία «ΑΡΧΙΡΟΔΟΝ». Ταξιδεύει στο εξωτερικό, σε έργα, όπως στο Κατάρ και αλλού.»

Σε ερώτησή μας σχετικά με την ηλικία της και τη συνέχιση του έργου της Στέγης, μας είχε απαντήσει: «Είμαι 70 χρονών και κάτι. Είναι δύσκολο να συνεχιστεί το έργο της Στέγης, μετά την αποχώρησή μου».

Σκοποί της Στέγης – Εταιρείας Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων είναι να στηρίζει τα κοινωνικώς αποκλεισμένα παιδιά και νέους. Συμμετέχουν ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός,

εργοθεραπευτής, παιδαγωγοί, δίκτυο εθελοντών, φοιτητές Ανωτέρων Σχολών Κοινωνικών Επιστημών, εκπαιδευτικοί, κ.α. Έχουν υποστηριχθεί μέχρι σήμερα περισσότερα από 300 παιδιά και νέοι, έως 25 ετών. Εκτός από σίτιση, παρέχεται ψυχολογική υποστήριξη, περιβαλλοντική, εικαστική εκπαίδευση, επαγγελματικός προσανατολισμός, κ.α.

«Ο δημοτικός σύμβουλος, επί δημαρχίας Δεκαβάλλα και βουλευτής Κυκλάδων με τον ΣΥΡΙΖΑ κ. Αντώνης Συρίγος, συμμετείχε ενεργά στην κατάρτιση του καταστατικού της Στέγης Ανηλίκων. Η Μαρία Φωστήρη με τη σειρά της, λόγω εμπειρίας και γνώσης του νομικού πλαισίου, είχε συμβάλει στη δημιουργία του καταστατικού της «Κιβωτού του Κόσμου». Με ενέργειες της παρέμεινε ανοικτή η «Βαρδάκειος Επαγγελματική και Νυκτερινή Σχολή Ερμούπολεως». Οι αείμνηστοι εφημέριοι του Ι. Ν. Αγ. Νικολάου π. Γρηγόριος Μαραγκός και π. Τιμόθεος Δράγασης υποστήριξαν δυναμικά τη Στέγη Ανηλίκων. Η Στέγη Ανηλίκων εκτός από παιδιά, υποστήριζε και φτωχούς ηλικιωμένους, όπως στο Γηροκομείο της Φιλοπτώχου Εταιρείας Ερμούπολεως, τις αδελφές Ασημομύτη, κ.α., άνευ εθνικών, θρησκευτικών διακρίσεων. Επίσης η Μαρία Φωστήρη, σε συνεργασία με τον π. Κωνσταντίνο Κοντό, εφημέριο του Ι. Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου, τη Ντίνα Συκουτρή και άλλες ενορίες, κατάρτιζαν τους καταλόγους των χρηζόντων βοήθειας προσώπων, στους οποίους δίνει οικονομική ενίσχυση το Πάσχα ο Σύνδεσμος Συριανών, κ.α. Η Στέγη Ανηλίκων διαθέτει πλυντήριο, στεγνωτήριο, ψυγείο. Δυο υπάλληλοι αποτελούν το μισθωτό προσωπικό της Στέγης. Πολλά παιδιά της Στέγης Ανηλίκων ολοκλήρωσαν την εκπαίδευσή τους σε ανώτερες και ανώτατες σχολές. Ανάμεσα τους και τρία ορφανά κορίτσια, τα οποία μετά την απώλεια των γονιών τους, υποστηρίχτηκαν στο σπίτι τους, μεγάλωσαν σιγά-σιγά και τελικά έλαβαν ανώτατη εκπαίδευση. Η Στέγη Ανηλίκων αποτελούσε ανέκαθεν πρότυπο Κέντρο Ημέρας και ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας της Σύρου, στο οποίο συμμετέχουν πολλοί εθελοντές. Δεχόταν επισκέπτες καθηγητές και φοιτητές από το εξωτερικό, για να γνωρίσουν από κοντά τη δράση του. Όταν η στέγη του ενοικιαζόμενου, από την Ι. Μονή Αγ. Βαρβάρας Κινίου, κτιρίου, παρουσίασε σημαντικές φθορές και το κτίριο έμεινε κλειστό για ένα διάστημα, ο εργολάβος κ. Ρένος Φρέρης το επισκεύασε αφιλοκερδώς. Τον τελευταίο χρόνο το ενοίκιο καταβάλλει η εταιρεία ONEX SYROS SHIPYARDS. Παρόντα στην κηδεία της Μαρίας Φωστήρη ήταν παιδιά της Στέγης Ανηλίκων. Δύο από αυτά σήκωσαν τη σορό της. Το παρών στην κηδεία έδωσε νέα, η οποία θρηνούσε με λυγμούς την απώλεια της «μεγάλης μητέρας». Μετά το αναμνηστικό, λόγω κλοπών, είχε καταλήξει στο Κατάστημα Κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας. Ύστερα από επιστολή της Μαρίας Φωστήρη, αποφυλακίστηκε και εκτελούσε κοινωνική εργασία ως καθαρίστρια του Δήμου Σύρου-Ερμούπολεως, μέχρι τη λήξη της ποινής της. Επικήδειους λόγους εκφώνησε η κ. Ντίνα Συκουτρή, ο κ. Εμμανουήλ Φωστήρης και υπάλληλος της Στέγης Ανηλίκων.»

(μαρτυρία κ. Ντίνας Συκουτρή)

Τη Στέγη Ανηλίκων στηρίζει κάθε χρόνο το Ίδρυμα Δημητρίου και Λιλίκας Μωραΐτη, ενίοτε ο Σύνδεσμος Συριανών, καθώς και άλλοι χορηγοί. Κατόπιν της αναδιάρθρωσης του Δ.Σ., με τη συμμετοχή σε αυτό και του Εμμανουήλ Φωστήρη, επιδιώκεται να συνεχιστούν οι δράσεις της Στέγης Ανηλίκων και Εφήβων, που τόσα πολλά έχει προσφέρει στην κοινωνία της Σύρου επί 27 χρόνια.

Ας είναι αιωνία η μνήμη της μεγάλης ευεργέτιδας των φτωχών Μαρίας Κυδωνιεύς Φωστήρη.

Κοπή βασιλόπιτας, από την Εταιρεία Κυκλαδικών Μελετών,
την Τετάρτη 31 Ιανουαρίου 2024,
στη Στέγη του Συνδέσμου Συριανών

Την εκδήλωση προλόγισε ο πρόεδρος της Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών, κ. Δημήτριος Κορρές. Ακολούθησε διάλεξη από την ιατρό κ. Μαρία Αρβανίτη Σωτηροπούλου, με θέμα «Μπάιρον. Από την βασανισμένη αναζήτηση της ποιήσης στην ενσάρκωση της επανάστασης». Μετά την ομιλία ο πρόεδρος κ. Δ. Κορρές παρέδωσε τιμητικά στην ομιλήτρια την «Επετηρίδα» της Εταιρείας. Κατόπιν έγινε η κοπή της βασιλόπιτας, παρουσία, ιερέων, του Δ.Σ., μελών της Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών και μελών του Συνδέσμου Συριανών. Ακολούθησε δεξίωση. Και του χρόνου!

Παρατίθεται το κείμενο της πολύ ενδιαφέρουσας διάλεξης, που ρίχνει άπλετο φως, σε άγνωστες για τους πολλούς πτυχές της ζωής και των πεποιθήσεων του κορυφαίου φιλέλληνα, ανθρωπιστή, αγωνιστή, ποιητή, λόρδου Μπάιρον.

Διακόσια χρόνια από το θάνατο του Μπάιρον.

Τιμητική εκδήλωση από την «Εταιρεία Κυκλαδικών Μελετών»

Μπάιρον

Από την βασανισμένη αναζήτηση της ποίησης, στην ενσάρκωση της επανάστασης

Κάθε μελετητής της Ιστορίας γρήγορα αντιλαμβάνεται ότι ο κόσμος δεν είναι ασπρόμαυρος, η αλήθεια έχει πολλά πρόσωπα και τίποτε δεν είναι δίκαιο σε ένα περιβάλλον, όπου ο μύθος κατασκευάζει τα σύμβολα συχνά με μεγαλύτερη επιτυχία απ' όσο θα επιθυμούσαν οι νικητές κάθε πολέμου.

Κανένας άνθρωπος δεν είναι απόλυτα καλός ή κακός. Όλοι παλεύουμε να διαμορφώσουμε σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο το τυχαίο μείγμα των γονιδιακών μας καταβολών και των περιβαλλοντολογικών μας επιρροών, σε αυτό που αναγνωρίζουμε σαν τον εαυτό μας. Από κει κι έπειτα κάποιους τους αγγίζει η Μοίρα την ύστατη στιγμή και τους μεταμορφώνει σε είδωλα.

Ο Λόρδος Μπάιρον αποτελεί ακριβώς μια τέτοια περίπτωση. Γεννημένος χωλός (στη δεξιά κνήμη) στο Λονδίνο, στις 22 Ιανουαρίου 1788, με πατέρα τον «Τρελό Τζακ» Μπάιρον, πλοίαρχο του Βασιλικού Ναυτικού και μητέρα τη δεύτερη σύζυγό του, ιδιόρρυθμη αριστοκράτισσα Κάθριν Γκόρντον, δεν φαινόταν ευνοημένος από τη μοίρα. Οι γονείς του είχαν χωρίσει πριν καν εκείνος γεννηθεί. Ο μεν πατέρας του είχε διαφύγει στη Γαλλία λόγω χρεών, η δε μητέρα του, προσπαθώντας να αποφύγει τους πιστωτές, συνόδευσε αρχικά τον

σύζυγό της στη Γαλλία, αλλά επέστρεψε στην Αγγλία στα τέλη του 1787, για να γεννήσει τον γιό της σε αγγλικό έδαφος κι ενώ είχε ήδη ξοδέψει μεγάλο μέρος της δικής της περιουσίας για την αποπληρωμή των χρεών του συζύγου της. Έτσι τα παιδικά χρόνια ο Λόρδος Μπάιρον διέμενε με τη μητέρα του στο Αμπερντίν της Σκωτίας, μάλλον φτωχικά, όπου και έμαθε και τα πρώτα του γράμματα.

Η τύχη του όμως άλλαξε στις 19 Μαΐου 1798, ενώ ήταν στην ηλικία των 10 χρονών, ο αδελφός του παππού του, από τον πατέρα του, Ουίλιαμ Μπάιρον, γνωστός ως «ο Μοχθηρός Λόρδος» πέθανε κι έτσι σαν πρώτος στη σειρά διαδοχής, κληρονόμησε τον τίτλο και την περιουσία του *Βαρόνου Μπάιρον*.

Χωρίς πατρικό πρότυπο, με μια ψυχολογικά ασταθή μητέρα, η οποία ανέθεσε την ανατροφή του σε μια γκουβερνάντα που τον κακοποιούσε, αντιμετωπίζοντας από νωρίς κοινωνικό ρατσισμό λόγω της αναπηρίας του, ήταν φυσικό να εξελιχθεί σε ανυπότακτο αντιεξουσιαστή, που προκαλούσε με τα λόγια και τις πράξεις του την υποκρισία της ηθικής της αγγλικής, και όχι μόνο, κοινωνίας.

Έτσι ήδη από την ηλικία των 17 ετών τα πρώτα του ερωτικά ποιήματα σκανδάλισαν, ενώ η υπεράσπιση της λογοτεχνικής του επάρκειας από τον ίδιο με σατυρικά κείμενα, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων μέχρι και μονομαχίες. Η σπάταλη και σκανδαλώδης ζωή τον έσπρωξε να ξεκινήσει την μεγάλη ευρωπαϊκή περιοδεία του σε διάφορες χώρες της Ευρώπης, όπως έκαναν εκείνη την εποχή οι νεαροί Άγγλοι ευγενείς, μετά την ενηλικίωσή τους.

Το πρώτο του ταξίδι στη μαγική Ανατολή το 1808 και η φιλοξενία του από τον Αλή Πασά στα Γιάννενα, καρποφόρησαν την πρώτη πετυχημένη του ποιητική συλλογή «Το προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ» που εκδόθηκε το 1812 και τον μεταμόρφωσε αιφνίδια σε διασημότητα. Κατά τη διάρκεια αυτού του ταξιδιού έμεινε τρεις μήνες στην Αθήνα, όπου επισκέφθηκε τις ιστορικές τοποθεσίες της Αττικής, ενώ παράλληλα ερωτεύτηκε την δωδεκάχρονη κόρη του Άγγλου προξένου Προκόπιου Μακρή, Τερέζα, στην οποία αφιέρωσε και το ποίημά του «*Κόρη των Αθηνών*».

Η επίσκεψή του στην Ακρόπολη των Αθηνών, όπου είδε τις γυμνές μετόπες το 1809 και κυρίως η σύμπτωση του ταξιδιού της επιστροφής του μέσω Μάλτας, με το ίδιο πλοίο που μετέφερε τα κλοπιμαία του Έλγιν, τον ανάγκασε ήδη από το 1810 να υψώσει οργισμένη φωνή κατά του Έλγιν για τη λεηλασία του Παρθενώνα, κυρίως μέσα από το ποίημα «*Η Κατάρρα της Αθηνάς*», το οποίο εμείς οι Έλληνες πρόσφατα ανακαλύψαμε στην προσπάθεια επιστροφής των Μαρμάρων.

Το 1813 εκδίδει τις πέντε «*Ανατολίτικες Ιστορίες*», όπου «Ο Γκισαούρης» αρχίζει με μια φλογερή επίκληση στην Ελλάδα, το άλλοτε λίκνο της ελευθερίας και έναν θρήνο για την παλιά δόξα των Ελλήνων. Λίγα χρόνια πριν την έναρξη του αγώνα ενάντια στην τουρκική κατοχή, αναλογίζεται γιατί οι Έλληνες δεν προσπαθούν να επαναστατήσουν

ενάντια στον Οθωμανό κατακτητή, αλλά υποφέρουν ακόμη τη σκλαβιά. Το έργο συνέβαλε στην αύξηση του κύματος του Φιλελληνισμού στην Ευρώπη. Ο φιλελληνισμός του δεν είναι απόλυτος και θυμίζει τα αισθήματα που οι περισσότεροι νιώθουμε για την πατρίδα μας. Πάντα αγαπούσε την εξιδανικευμένη Ελλάδα. Την ώρα που δημόσια καλούσε τη διεθνή κοινότητα σε συστράτευση για την απελευθέρωση του ελληνικού λαού, σε ιδιωτικές επιστολές του κατέκρινε τη συμπεριφορά των Ελλήνων. «Οι Έλληνες είναι πιθανώς **ο πιο εκφυλισμένος, ο πιο διεφθαρμένος λαός του κόσμου**. Συντρίβοντας με την επανάσταση τούς εύθραυστους κρίκους της αλυσίδας τους, αποκάλυψαν τον πραγματικό τους χαρακτήρα ... είναι η πιο ματαιόδοξη, η πιο ανειλικρινής φυλή της Γης». Σύντομα όμως, θα ξεκινήσει πολεμική στους Ευρωπαίους για την συνήθειά τους να γενικεύουν. «Την ίδια ακριβώς γνώμη θα είχε και ένας ξένος εγκατεστημένος στην Αγγλία. Θα καταδίκασε ολόκληρο το Βρετανικό Έθνος, επειδή τον γέλασε ο λακές του ή επειδή φούσκωσε τον λογαριασμό η πλύστρα του».

Ο Βύρων δεν έχει ψευδαισθήσεις όσον αφορά τους Έλληνες της εποχής του, δεν αναζητά σ' αυτούς μια ιδανική μικροκοινωνία, δεν τους αντιπαραβάλλει μανιχαϊστικά με τους Τούρκους. Δεν εξιδανικεύει τους μεν και δεν κακοποιεί την εικόνα των δε. Ο άνθρωπος που μαστίγωνε τον «ανθρωπισμό» της Βουλής των Λόρδων το 1812 ή που απελευθέρωνε την Τουρκάλα μοιχαλίδα το 1810, έπειθε τους Έλληνες στις αρχές του 1824 να απελευθερώσουν 28 Τούρκους αιχμάλωτους και να τους στείλουν με δικές του δαπάνες στην Πάτρα και στην Πρέβεζα! Ο Βύρων δεν παραμέριζε τον κριτικό του λόγο, λόγω της συστράτευσής του με τους εξεγερμένους, αλλά ταυτόχρονα δεν κατέληγε σε έναν παραλυτικό σκεπτικισμό». Ο Βύρων αρνείται να παραδεχθεί ότι επειδή οι Έλληνες είναι κακοί, δεν θα γίνουν ποτέ καλύτεροι. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι το φιλελληνικό κίνημα χρωστά πολλά στην ποίηση του Λόρδου Μπάιρον, αλλά το γεγονός που τον καθιέρωσε σαν κορυφαίο φιλέλληνα είναι ο θάνατός του στο ηρωικό Μεσολόγγι, όπου και παραμένει η καρδιά του.

Είχε μian αυτοκτονική διάθεση ο ιδιόρρυθμος αυτός άνθρωπος όταν ξεκινούσε ήδη ασθενής το τελευταίο του ταξίδι στο Μεσολόγγι; Θα άλλαζε κάτι αν πράγματι ήθελε αυτό να είναι το κύκνειο άσμα του; Στις 19 Απριλίου του 1824, όταν ο **Λόρδος Βύρων** αφήνει την τελευταία του πνοή στο Μεσολόγγι, μόλις ο ήλιος ανέτειλε, από το πολιορκημένο Μεσολόγγι, ακούστηκαν 37 κανονιοβολισμοί, όσα και τα χρόνια του. Ο κόσμος συγκλονίζεται και ο ίδιος μεταμορφώνεται σε σύμβολο της επανάστασης, όπως αργότερα συνέβη και με τον Τσε Γκεβέρα.

Ο Βίκτορ Ουγκό έγραψε: «Μας φάνηκε σαν να μας άρπαξε κάποιος ένα κομμάτι από το μέλλον μας».

Ο Σπυρίδων Τρικούπης στον επικήδειο λόγο που εκφώνησε στο Μεσολόγγι τόνισε: «... είδε και άφησεν όλας τας πνευματικές και σωματικές απολαύσεις της Ευρώπης, και ήλθε να κακοπαθήσει και να ταλαιπωρηθή μαζί μας, συναγωνιζόμενος όχι μόνον με τον πλούτο του,

τον οποίον δεν ελυπήθηκε, όχι μόνον με τη γνώσιν, της οποίας μας έδωκεν τόσα σωτηριώδη σημεία, αλλά και με το σπαθί του ακονισμένον εναντίον της τυραννίας και της βαρβαρότητας. Ήλθεν εις ένα λόγον, κατά την μαρτυρίαν των οικιακών του, με απόφασιν να αποθάνη εις την Ελλάδα διά την Ελλάδα. Πώς λοιπόν να μη συντριβή όλων μας η καρδιά διά την στέρησιν ενός τέτοιου ανδρός; Πώς να μην κλαύσωμεν την στέρησίν του ως γενικήν στέρησιν όλου του Ελληνικού Γένους;».

«Λευτεριά, για λίγο πάψε να χτυπάς με το σπαθί. Τώρα σίμωσε και κλάψε εις του Μπαίρον το κορμί...» γράφει ο **Διονύσιος Σολωμός** στο επικό ποίημα «**Ωδή εις τον θάνατο του Λόρδου Μπαίρον**».

Η Ελλάδα τον τίμησε με την αιώνια ευγνωμοσύνη της. Ένα από τα **ωραιότερα αγάλματα της Αθήνας** (στο Ζάππειο, στο σημείο όπου η λεωφόρος Αμαλίας συναντάει τη λεωφόρο Όλγας) τον αναπαριστά στα γόνατα της Ελλάδας...

Εκατό χρόνια μετά το θάνατό του το 1924, έγινε η μετονομασία του «Προσφυγικού Συνοικισμού Παγκρατίου» σε Συνοικισμό Βύρωνος και στην αναμνηστική πλάκα σαν αιτιολογία αναφέρεται «η φιλοπροσφυγική δράσις του ποιητού».

Το 2008 μετά από μακρόχρονες προσπάθειες του «Συνδέσμου Μπαίρον» η ημέρα θανάτου του Λόρδου Βύρωνα ορίστηκε από την Ελληνική Πολιτεία σαν «**Ημέρα Φιλελληνισμού και Διεθνούς Αλληλεγγύης**».

Ο θάνατός του δεν ήταν τυχαίος, αλλά το κορύφωμα μιας επαναστατικής διαδρομής. Ο Μπαίρον ήταν κατά της εκμετάλλευσης του κάθε ανθρώπου γι' αυτό και στην πρώτη ομιλία του στη Βουλή των Λόρδων (27-2-1812), υπήρξε καταπέλτης εναντίον νομοσχεδίου (που μόνο αυτός καταψήφισε), το οποίο προέβλεπε τη θανατική ποινή για τους εξεγερμένους κλωστοϋφαντουργούς του Νόττινχαμ (Λουδίτες), οι οποίοι κατέστρεφαν τις μηχανές, που τους οδηγούσαν σε μαζική ανεργία και εξαθλίωση.

«Υπήρξε ο ποιητής – γράφει ο καθηγητής Μ. Β. Ραϊζης – που κατέκρινε την αυθαιρεσία και την απανθρωπιά των τυράννων, που καταπίεζαν και ποδοπατούσαν τους αδύναμους συνανθρώπους τους, ενώ κολάκευαν ή προσκυνούσαν τους ισχυρούς».

Στην Ιταλία, ο ήδη διάσημος ποιητής, έμεινε επί έξι χρόνια, κυρίως στη Ραβένα, συμμετέχοντας ενεργά στο επαναστατικό κίνημα των Καρμπονάρων, κόντρα στην Αυστροουγγαρία του Μέπτερνιχ, ο οποίος είχε θέσει τον ατίθασο Άγγλο ευγενή υπό στενή παρακολούθηση. Εκεί το 1822 τον επισκέφτηκε αντιπροσωπεία των Ελλήνων επαναστατών, ζητώντας την υποστήριξή του. Ακολούθησε ο θάνατος από πνιγμό του στενού φίλου και ομοϊδεάτη του Πέρσι Σέλεϊ, ο οποίος είχε ήδη χαιρετίσει την Ελληνική Επανάσταση με το ποίημα «Hellas», το οποίο είχε προλογίσει με κείμενο –έκκληση προς τις κυβερνήσεις της Ευρώπης να βοηθήσουν τον ελληνικό αγώνα της ανεξαρτησίας, κλείνοντας το

κείμενο με την περίφημη φράση «Είμαστε όλοι Έλληνες». Αυτό το γεγονός καθόρισε την απόφασή του ν' αποδεχθεί το αίτημα της ελληνικής αντιπροσωπείας και να αναχωρήσει το 1823 με το πλοιάριο *Ηρακλής* προς την Κεφαλονιά, όπου άρχισε να γράφει το «Ημερολόγιο της Κεφαλονιάς», το οποίο είχε προλογίσει με τους ακόλουθους στίχους: «Οι νεκροί έχουν ξυπνήσει / πρέπει εγώ να κοιμηθώ; / Μάχεται ο κόσμος τους τυράννους / και εγώ να φοβηθώ; / Τα στάχια είναι ώριμα / κι εγώ να μη θερίσω;».

Πολλοί από τις κορυφαίες ιστορικές προσωπικότητες έχουν στο περιθώριο μια προβληματική προσωπική και οικογενειακή ζωή. Ανάμεσά τους και δίκαια αγιοποιημένες φιγούρες, όπως ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ και ο Μαχάτμα Γκάντι. Ο Μπάιρον κορυφαίος πλέον και διαχρονικά ρομαντικός ποιητής, με τη ζωή του σκανδάλιζε, προάγγελος των ροκ σταρ. Ο εμμονικός του έρωτας με την δωδεκάχρονη Τερέζα Μακρή, ο σεξουαλικός του προσανατολισμός, η ερωτική σχέση με την ετεροθαλή αδελφή του, η σκληρότητα προς τη σύζυγο και τα παιδιά του, δεν αναιρούν την διορατική προφητική του ματιά και τη συμβολή του σε κοινωνικούς και απελευθερωτικούς αγώνες.

«Νους φωτεινός», κατά τον Γκαίτε, «θερμός και αγέρωχος αγωνιστής της ελευθερίας των λαών», κατά τον Γκόρκι, «ποιητική ιδιοφυΐα, αλλά και διάνοια πολιτική», κατά τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο Λόρδος Βύρων αναδείχθηκε σε βάρδο της ελευθερίας και σε κορυφαίο εκπρόσωπο του πνεύματος της αντίστασης κατά των ισχυρών της εποχής του. «Ο Σέλλεϋ και ο Μπάιρον – γράφει ο Ένγκελς – με όλο το πάθος και την καυστική σάτιρα για τη σύγχρονή τους κοινωνία, είχαν τους περισσότερους αναγνώστες ανάμεσα στους εργάτες».

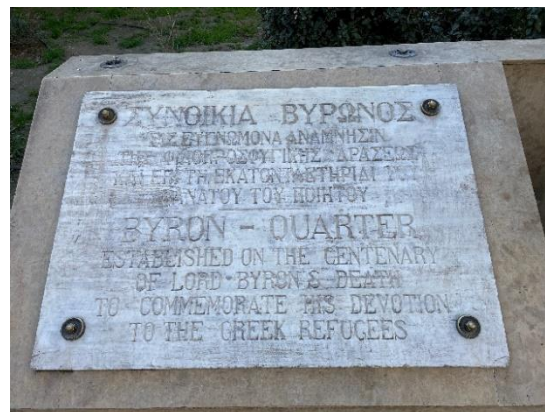
Το έργο του Μπάιρον είναι διαποτισμένο με την ιδέα της ελευθερίας σε όλο τον κόσμο. «Μύρια στήθη συνενώνει μία και κοινή αιτία / Δυτικοί και Ανατολίτες επαναστατούν με βία», λέει στο ποίημά του «Η εποχή του Ορειχάλκου».

Δεν είναι ευρέως γνωστό, ότι ο Μπάιρον ανέπτυξε δράση και υπέρ προσφύγων και αιχμαλώτων του Πολέμου της Ανεξαρτησίας της Ελλάδας κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ παράλληλα, αγωνιούσε για την ενότητα των επαναστατημένων Ελλήνων, γράφοντας στον Μαυροκορδάτο για «τις συνέπειες που μπορεί να φέρει η διχόνοια, τα πλεονεκτήματα και τις ευκαιρίες που μπορεί να προσφέρει στους βάρβαρους δυνάστες σας, την ψύχρανση που θα προκαλέσει σε όλους όσοι ενδιαφέρονται για τον Αγώνα σας, δηλαδή σε όλους τους φίλους του Διαφωτισμού και της Ανθρωπότητας ...». Στο ουμανιστικό του έργο δεν έκανε διακρίσεις ανάμεσα σε Έλληνες και Τούρκους, όπως προκύπτει από επιστολή του στον Βρετανό πρόξενο στην Πρέβεζα: «Όταν ήρθα στην Ελλάδα, ένας από τους κύριους στόχους μου ήταν ν' απαλύνω, κατά το δυνατόν, τα δεινά ενός πολέμου τόσο ανελέητου όσο ο σημερινός. Όταν πρόκειται για τα κελεύσματα της φιλανθρωπίας, δεν γνωρίζω διαφορά ανάμεσα σε Τούρκους και Έλληνες. Αρκεί αυτοί που χρειάζονται συμπάρσταση να είναι άνθρωποι, για να δικαιούνται τον

οίκτο και την προστασία ακόμα και του πιο τιποτένιου που ισχυρίζεται ότι έχει αισθήματα φιλανθρωπίας».

Αν και ο Μπάιρον δεν είχε επισκεφθεί τα Κυκλαδονήσια, πλην ενός σύντομου σταθμού στην Κέα, το ποίημά του «Στα νησιά» όπου «όλα, εκτός από τον ήλιο τους, έχουν δύσει» μιλά για την ανάγκη αφύπνισης των Ελλήνων από το Μαραθώνα και τη Σαλαμίνα. Γράφει «Ονειρευόμουν ότι η Ελλάδα μπορεί να είναι ακόμα ελεύθερη μπροστά στον τάφο των Περσών, Δεν μπορούσα να θεωρήσω τον εαυτό μου σκλάβο» και καταλήγει: «Μην εμπιστεύεσαι την ελευθερία σου στους Φράγκους- Έχουν έναν βασιλιά που αγοράζει και πουλά / Σε ντόπια σπαθιά και ντόπιες τάξεις / Η μόνη ελπίδα του θάρρους κατοικεί: Μα τουρκική βία και λατινική απάτη, θα έσπαγε την ασπίδα σας, όσο φαρδιά κι αν είναι» «Τοποθετήστε με στο μαρμαρίνο γκρεμό του Σουνίου ... Εκεί, σαν κύκνος, να τραγουδήσω και να πεθάνω: Μια γη σκλάβων δεν θα είναι ποτέ δική μου».

Διακόσια χρόνια μετά το θάνατό του ο Μπάιρον, παρά την αμφισβήτηση και την αναλυτική ιστορική μελέτη, εξακολουθεί να εμπνέει και όχι μόνο τους Έλληνες σε αγώνες για ένα κόσμο ελεύθερο και πιο δίκαιο για όλους τους ανθρώπους. Και αυτό το μήνυμα είναι διαχρονικό κι επίκαιρο πάντα.

Επίσκεψη - ξενάγηση του Συνδέσμου Συριανών στην Αεροπορική Βάση Δεκέλειας

Κείμενο, φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Το Σάββατο 27 Ιανουαρίου 2024, μια παρέα 36 μελών και φίλων του Συνδέσμου Συριανών πραγματοποίησε επίσκεψη στην Αεροπορική Βάση Δεκέλειας – Τατοΐου, με ξενάγηση στον Χώρο Ιστορικής Μνήμης Σ.Ι., στις εγκαταστάσεις της Σχολής Ικάρων (Σ.Ι.), καθώς και στο Μουσείο Πολεμικής Αεροπορίας (Μ/ΠΑ).

Μετά τις αναμνηστικές φωτογραφίες μπροστά στην κεντρική είσοδο της Σ.Ι., παρουσία του Τμηματάρχη Σμηνάρχου κ. Λέκκα και τεταρτοετούς φοιτητή της Σ.Ι. περιηγηθήκαμε τον Χώρο Ιστορικής Μνήμης (Μουσείο) της Σ.Ι., ο οποίος εγκαινιάστηκε το 2022.

Ο μύθος του Δαιδάλου και του Ικάρου, που απέδρασαν με πτητική συσκευή από την Κρήτη, απεικονίζει το προαιώνιο όνειρο του ανθρώπου να πετάξει. Υπάρχουν και άλλα αρχαία ελληνικά ιπτάμενα μυθολογικά πλάσματα, όπως ο θεός Ερμής, το φτερωτό άρμα του Τριπτόλεμου, η εξημέρωση του φτερωτού αλόγου Πήγασου, από τον εγγονό του Σίσυφου, Βελλεροφόντη, και η εξόντωση της Χίμαιρας. Ο Βελλεροφόντης τελικά τιμωρείται από τους θεούς για την υπερηφάνεια του και κατακρημνίζεται, ενώ ο Πήγασος μεταφέρει τους κεραυνούς του Δία στον Όλυμπο, από το εργαστήριο του Ηφαίστου στη Λήμνο. Ο Πήγασος καταλήγει στην Ηώ, για να οδηγήσει το άρμα της και να φέρνει κάθε πρωί την Αυγή στον κόσμο.

Το 1911 τα βαλκανικά κράτη προσπαθούν να αποκτήσουν πολεμική αεροπορία. Κατόπιν ελληνογαλλικής συμφωνίας συνεργασίας, επιλέγονται τέσσερεις αξιωματικοί του στρατού ξηράς, οι: Δ. Καμπέρος, Μ. Μουτούσης, Χ. Αδαμίδης, Π. Νοταράς. Εκπαιδεύονται στην ιδιωτική σχολή Farman (η άλλη ήταν η Bleriot) έξω από το Παρίσι. Αποκτούν πρώτα το πτυχίο της πολιτικής και μετά της στρατιωτικής αεροπορίας. Είναι οι πρώτοι πιλότοι που πετάνε τα αεροπλάνα τύπου Farman και Bleriot (έμοιαζαν περισσότερο με χαρταετούς, με ρόδες ποδηλάτου,

εφοδιασμένα με πολύ αδύναμους κινητήρες). Την πρώτη πολεμική αποστολή εκτέλεσε ο Δημήτρης Καμπέρος (5 Οκτωβρίου 1912), εξορμώντας από αεροδρόμιο εκστρατείας της Θεσσαλίας και κάνοντας αναγνώριση στον οδικό άξονα Ελασσόνας – Σαρανταπόρου, εποπτεύοντας τις κινήσεις του τουρκικού στρατού. Με ένα από τα δύο αιχμαλωτισθέντα στη Θεσσαλονίκη οθωμανικά αεροπλάνα (Bleriot XI-2 Génie), πέταξαν πάνω από τις βουλγαρικές γραμμές και έπεσαν λόγω ατυχήματος πάνω από το Λαγκαδά (3 Μαρτίου 1913), οι πρώτοι νεκροί αεροπόροι Ε. Αργυρόπουλος (χειριστής – πιλότος) και Κ. Μάνος (ποιητής, βουλευτής, οπλαρχηγός στο Μακεδονικό Αγώνα και στα κρητικά κινήματα). Σε αποστολή ναυτικής συνεργασίας οι Μ. Μουτούσης και Α. Μωραΐτινης πέταξαν πάνω από τον οθωμανικό ναύσταθμο στο Ναγαρά, ανοικτά της Καλλίπολης με υδροπλάνο Farman («Ναυτίλος») στις 24 Ιανουαρίου 1913, ρίχνοντας 4 μικρές βόμβες εναντίον του οθωμανικού στόλου (πρώτος βομβαρδισμός πλοίου από αεροπλάνο στην παγκόσμια ιστορία).

Τέσσερα χρόνια μετά τη λήξη των βαλκανικών πολέμων, το 1917, με την είσοδο της Ελλάδος στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και τη δημιουργία του μακεδονικού μετώπου, οι σύμμαχοι ανέλαβαν την εκπαίδευση του προσωπικού και την οργάνωση των δύο κλάδων Στρατιωτικής και Ναυτικής ελληνικής πολεμικής αεροπορίας. Όσον αφορά τη Στρατιωτική Αεροπορία, στο Σέδες, έξω από τη Θεσσαλονίκη, λειτουργούσε το Κέντρο Διασυμμαχικής Αεροπορικής Εκπαιδύσεως υπό γαλλική διοίκηση και στο Μούδρο Λήμνου, το Κέντρο Αεροπορικής Εκπαιδύσεως, της Ναυτικής Αεροπορίας, υπό αγγλική διοίκηση. Συγκροτήθηκαν οι πρώτες ελληνικές πολεμικές μοίρες Αναγνωρίσεως, Διώξεως και Βομβαρδισμού. Η Πολεμική Αεροπορία συμμετείχε ενεργά σε όλα τα μέτωπα, με νυκτερινές επιδρομές στη χερσόνησο Καλλίπολης – Κωνσταντινούπολης (Ιούνιος 1917), βομβαρδισμό των γερμανικών καταδρομικών «Γκέμπεν» και «Μπρέσλαου», του γερμανο-βουλγαρικού αεροδρομίου στη Δράμα, των «σιτοβολώνων» (σιτοχώρων) της Κεραμωτής (που εφοδίαζαν τον εχθρό), στη μάχη Σκρα, κατά του φρουρίου Τσανάκ – Καλέ και παρακείμενων εργοστασίων της Σμύρνης (1917–1918). Οι απώλειες έφτασαν τους 17 άνδρες. Το 1918 ιδρύθηκε το παλαιότερο και ιστορικότερο στρατιωτικό αεροδρόμιο της Ελλάδος, στη Δεκέλεια (Τατόϊ), με μεταφορά της μοίρας Ναυτικής Αεροπορίας από το αεροδρόμιο του Μούδρου. Το αεροδρόμιο χρησιμοποίησαν στον Β' Π.Π. Ιταλοί, Γερμανοί (με στρατόπεδο εργασίας-συντήρησης αεροσκαφών) και Βρετανοί. Με τρεις μοίρες Στρατιωτικής Αεροπορίας, μια μοίρα Ναυτικής Αεροπορίας και αεροσκάφη De Havilland – 9, Breguet – 14, κ.α., η Πολεμική Αεροπορία υποστήριζε το μήκος 700 χλμ. μικρασιατικό μέτωπο (1919–1922). Με βομβαρδισμούς (Εσκή Σεχίρ, Κιουτάχεια), αναγνωρίσεις σε βάθος 100 χλμ. εντός του εχθρικού εδάφους, προσγείωση του Θάνου Βελούδιου και την ύψωση της ελληνικής σημαίας στην Προύσα στις 20 Ιουνίου 1920, κατάρριψη τουρκικού Breguet από τον Χ. Σταυρόπουλο στις 12 Ιουλίου 1922 ΒΑ

του Αφιών Καραχισάρ, υποστήριξη υποχωρούντων τμημάτων του Ε.Σ. Η Πολεμική Αεροπορία είχε τουλάχιστον 23 απώλειες στη Μ. Ασία.

Στο χρονικό διάστημα μετά την Μικρασιατική Εκστρατεία η Πολεμική Αεροπορία ανασυγκροτήθηκε και εκσυγχρονίστηκε. Στη διετία 1929–1931 ενοποιήθηκε η Στρατιωτική με την Ναυτική Αεροπορία. Το 1930 ιδρύθηκε Υπουργείο Αεροπορίας, με πρώτο υπουργό τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Το 1931 δημιουργήθηκε στην Αεροπορική Βάση της Δεκέλειας, η Σχολή Αεροπορίας (Σ.Α.), η οποία αναβαθμίστηκε και μετονομάστηκε το 1967 σε Σχολή Ικάρων (Σ.Ι.). Πρώτος διοικητής της ήταν ο αντισμήναρχος Π. Βήλος. Το 1949 δημιουργήθηκε η φημισμένη ως τις μέρες μας Σχολή Μηχανικών Αεροπορίας (Σ.Μ.Α.).

Το πρώτο αεροπλάνο που πέταξε στην Ελλάδα, στις 8-2-1912 με πιλότο τον Ε. Αργυρόπουλο, ήταν τύπου Nieuport IV G. Τα πρώτα αεροπλάνα της Πολεμικής Αεροπορίας ήταν τύπου Bleriot και Farman.

Από το 1925 παρελήφθησαν αεροπλάνα αγγλικής και γαλλικής κατασκευής: Gloster, Mars VI Nighthawk, Sopwith Pup Camel, τα εκπαιδευτικά Morane – Saulnier, Hawker Horsley, Avro 621 και 626. Τα Breguet Bre 19 αγοράστηκαν με εράνους πολιτών, την περίοδο 1925–1935 και πραγματοποίησαν βομβαρδισμούς εναντίον της Μεραρχίας «Τζούλια» στην Αλβανία το 1940. Τη δεκαετία του 1920 σε συνεργασία με την αγγλική εταιρεία Blackburn Aeroplane, ιδρύθηκε στο Φάληρο το Κρατικό Εργοστάσιο Αεροσκαφών (Κ.Ε.Α.), όπου δημιουργήθηκε το ελληνικής κατασκευής αεροσκάφος Κ.Ε.Α. Χελιδών (1927), αλλά δεν μπήκε σε γραμμή παραγωγής. Στο Κ.Ε.Α. κατασκευάστηκαν 12 υδροπλάνα – τορπιλοπλάνα Blackburn T-3A Velos και τα αεροσκάφη Atlas και Avro 504. Επίσης, αγοράστηκαν υδροπλάνα ναυτικής συνεργασίας τύπου Fairey III FMK I/III για τη συνοδεία νηοπομπών, και είχαν την έδρα τους στην Αεροπορική Βάση Φαλήρου. Η σύσταση της Μετεωρολογικής Υπηρεσίας έπαιξε σημαντικό ρόλο, ενώ το 1934 ιδρύθηκε το Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας (Γ.Ε.Α.) και παρελήφθησαν στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της Πολεμικής Αεροπορίας αεροπλάνα τύπου: P.Z.L. P-24, Dornier Do 22, Avro Anson, Potez Po 63, αναγνωριστικά Potez 25 TOE, Henschel Hs 126 (συμμετείχαν στον εμφύλιο πόλεμο), Morane – Saulnier MS-230 εκπαιδευτικά-αναγνωριστικά. Τα Gloster Gladiator MK I/II αγοράστηκαν το 1937, με δωρεά του Αιγυπτιώτη Στυλιανού Σαρπάκη και αντιμετώπισαν τους Ιταλούς και Γερμανούς. Αγοράστηκαν επίσης Fairey Prattle και Bristol Blenheim. Ένα Henschel Hs 126 με πιλότο τον Ευάγγελο Γιάνναρη καταρρίφθηκε πάνω από την Κορυτσά από ιταλικό FIAT CR 42 στις 30 Οκτωβρίου 1940. Ο Ε. Γιάνναρης ήταν ο πρώτος πεσών αεροπόρος και συμπτωματικά ο φίλος του Κυτταριόλος ήταν ο τελευταίος πεσών του πολέμου. Ο υποσημναγός Μαρίνος Μητραλέξης απογειώθηκε από το αεροδρόμιο της Μεγάλης Μίκρας με P.Z.L. και τη μοίρα του, για να αναχαιτίσουν 27 ιταλικά βομβαρδιστικά CANT Z 1007 bis με συνοδεία καταδιωκτικών, στις 2 Νοεμβρίου 1940, που κατευθύνονταν να βομβαρδίσουν τη Θεσσαλονίκη. Πάνω από τον Λαγκαδά τελείωσαν τα

πυρομαχικά του Μητραλέξη και εμβόλισε με την έλικα το ουραίο πτερύγιο ενός ιταλικού βομβαρδιστικού. Το ιταλικό αεροσκάφος έπεσε και μετά την αναγκαστική προσγείωση του ελληνικού, ο Μητραλέξης συνέλαβε τους 4 Ιταλούς που είχαν πέσει με αλεξίπτωτο. Μετά την κατάρρευση του μετώπου και τον βομβαρδισμό των αεροδρομίων της Αττικής από τους Γερμανούς, διασώθηκαν 10 αεροσκάφη, τα οποία διέφυγαν στη Μέση Ανατολή, για να αποτελέσουν τον πυρήνα της αναγεννώμενης εκ της τέφρας ελληνικής πολεμικής αεροπορίας. Οι βρετανικές αεροπορικές δυνάμεις που υποστήριξαν τους Έλληνες εναντίον των Γερμανών, καταστράφηκαν και όλοι οι Άγγλοι αεροπόροι θυσιάστηκαν. Ανάμεσά τους ο επισημναγός P. Pattle (άσος της R.A.F.), ο οποίος σκοτώθηκε σε αερομαχία πάνω από την Αττική, τον Απρίλιο του 1941. Και τα έξι βομβαρδιστικά Bristol Blenheim της 211 μοίρας της R.A.F., με έδρα την Παραμυθιά, καταρρίφθηκαν από τα γερμανικά καταδιωκτικά Messerschmitt BF 109 E. Μετά το βομβαρδισμό του αεροδρομίου της Δεκέλειας από την ιταλική αεροπορία, η Σ.Ι. μεταφέρθηκε στο βοηθητικό αεροδρόμιο του Άργους μέχρι τον Απρίλιο 1941. Μετά τη συνθηκολόγηση μεταφέρθηκε στη Νότιο Ροδεσία και Ν. Αφρική, όπου η εκπαίδευση συνεχίστηκε από την τότε κορυφαία αεροπορία, τη βρετανική R.A.F. (1941–1947). Ομάδα 47 αξιωματικών και υπαξιωματικών της Σχολής Αεροπορίας, που είχαν εκπαιδευτεί στη βάση της R.A.F. στη Χαμπανίγια του Ιράκ, κατέληξαν στη Γάζα της Παλαιστίνης, για να ανασυγκροτήσουν την ελληνική αεροπορία. Εκεί τους υποδέχθηκε ο υποσμήναρχος Παπασπύρου, με το σύνθημα «Αιέν υψικρατείν». Δημιουργήθηκαν 2 ελληνικές μοίρες δίωξης (335 και 336) εφοδιασμένες αρχικά με Hawker Hurricane MK I/II C και αργότερα με Supermarine Spitfire Mk V (με μέγιστη ταχύτητα 660 km/h), καθώς και μια μοίρα βομβαρδιστικών, αρχικά Bristol Blenheim MK IV και V και αργότερα Martin A-30 Baltimore MK III. Πολέμησαν σε όλα τα μέτωπα, Μεσόγειο, Β. Αφρική, Ιταλία, Βαλκάνια, Ελλάδα. Τα πρώτα Spitfire της 335 και 336 Μ.Δ. προσγειώθηκαν στο αεροδρόμιο του Αράξου. Η οριστική μεταστάθμευση των ελληνικών μοιρών στο αεροδρόμιο του Ελληνικού πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 1944. Δεκάδες Έλληνες αεροπόροι πότισαν με το αίμα τους, το δένδρο της ελευθερίας.

Το 1949 στον εμφύλιο, κυρίως στο Γράμμο, έλαβαν μέρος αεροσκάφη της αμερικανικής βοήθειας τύπου Curtiss SB 2 C-5 Helldiver κάθετης εφόρμησης. Το εκπαιδευτικό North American Harvard T-6G Texan χρησιμοποιήθηκε από την Ελληνική Βασιλική Αεροπορία (Ε.Β.Α.), την περίοδο (1947–1970). Στον πόλεμο της Κορέας η Ελλάδα συμμετείχε με ένα ενισχυμένο Τάγμα Πεζικού και ένα Σμήνος Μεταφορών, με 7 αεροσκάφη (από τα 88 συνολικά) τύπου Douglas C-47 (Dakota/Skytrain). Τα αεροσκάφη έλαβαν μέρος στην αερογέφυρα που δημιουργήθηκε στη Βόρεια Κορέα, για τον ανεφοδιασμό των Αμερικανών πεζοναυτών και τη μεταφορά τραυματιών και νεκρών. Επίσης, πραγματοποίησαν ρίψεις εφοδίων και πυρομαχικών, μεταφορά αιχμαλώτων, συλλογή επιχειρησιακών πληροφοριών. Αυτά τα αεροσκάφη χρησιμοποιήθηκαν από το 1947 έως το 2008.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 η Ε.Β.Α. άρχισε να παραλαμβάνει αεριωθούμενα πλέον αεροσκάφη (πρώτη γενιά), τα οποία ήταν υπερηχητικά, με ταχύτητα διπλάσια από αυτή των Spitfire. Το Lockheed T-33 RT-3 Silver Star ήταν το πρώτο εκπαιδευτικό αεριωθούμενο (1951–1985), ενώ τα Republic F-84 G Thunderjet (1952–1984), ήταν τα πρώτα αεριωθούμενα μαχητικά που συγκρότησαν 6 μοίρες και είχαν μέγιστη ταχύτητα 1.000 Km/h. Αντικαταστάθηκαν από τα Republic F-84 G Thunderstreak (1957–1984), που σχημάτισαν 10 μοίρες δίωξης βομβαρδισμού (182 μονάδες), με ταχύτητα 1.120 Km/h. Επίσης, παρελήφθησαν (1954–1965), 106 North American F-86 E Sabre Dog, πρώτα υπερηχητικά σε βύθιση, πολύ ευέλικτα, με 6 πολυβόλα και το 1960 έφθασαν τα F-86 D Sabre Dog, αναχαιτιστικά παντός καιρού με ραντάρ, 24 ρουκέτες, 2 πυραύλους Sidewinder AIM-9 και ταχύτητα 1.150 Km/h. Η Ε.Β.Α. χρησιμοποιούσε το ελικοφόρο εκπαιδευτικό Cessna T-37 B/C (1964–2002). Η δεύτερη γενιά αεροσκαφών ακολούθησε την περίοδο 1964–1969. Το ταχύτατο, αλλά ιδιόμορφο F-104 G Starfighter (1964–1993), συνδέθηκε με αρκετά θανατηφόρα ατυχήματα. Έφθασε τις 150 μονάδες, με μέγιστη οροφή 27.000 m, 2 φορές την ταχύτητα του ήχου, 2 πυραύλους AIM-9 και 1.950 kg βόμβες. Το 1965 ακολούθησαν τα πρώτα από τα 150 περίπου Northrop F-5 A/B Freedom Fighter, με 2 μικρούς κινητήρες, φθηνή έκδοση για τους συμμάχους των Η.Π.Α., με καλύτερα πτητικά χαρακτηριστικά (1965–2001). Ακολούθησαν 19 F-102 A Delta Dagger (1970–1977), για αναχαιτίση σε μεγάλο ύψος, χωρίς πυροβόλα, μόνο με πυραύλους AIM-9, ακατάλληλα για την επιχειρησιακή περιοχή του Αιγαίου. Η τρίτη γενιά αεροσκαφών έφθασε την περίοδο 1974–1975. Προηγήθηκαν τα F-4E Phantom II αναχαιτιστικά – βομβαρδιστικά μέρας και παντός καιρού, με μεγάλη ακτίνα δράσης, δυνατότητα αναχαιτίσης πέραν του ορίζοντα, πολυβόλο των 20mm, 4 πυραύλους AIM-9, 4 πυραύλους AIM-7 και 7.255 kg βόμβες. Τα 16 Phantom της Πολεμικής Αεροπορίας, που είχαν ήδη παραληφθεί, δεν εστάλησαν στο μαρτυρικό νησί της Κύπρου, κατά την τουρκική εισβολή (Ιούλιος 1974). Τα ευέλικτα γαλλικά Dassault – Breguet Mirage F-1 CG (40 μονάδες), χρησιμοποιήθηκαν (1975–2003) για αναχαιτίση – πολλαπλούς ρόλους, κυριαρχώντας στο Αιγαίο, εφοδιασμένα με 2 πυροβόλα των 30 mm, δύο πυραύλους AIM-9 και έως 5.700 Kg βόμβες. Το 1975 παρελήφθησαν 60 και το 1993 62 τακτικά βομβαρδιστικά LTV A-7 H/E Corsair II, υποηχητικά, αλλά εφοδιασμένα με πυραύλους AIM-9 και βόμβες βάρους 7 tn.

Η τέταρτη γενιά, περίοδος 1988–1989, περιλάμβανε την σταδιακή παραλαβή από το 1988 των 40 τρίτης γενιάς αεροσκαφών, Dassault – Breguet Mirage 2000-5 MK 2 αναχαιτιστικών, με δεξαμενές καυσίμου σε 9 εξωτερικούς φορείς, πυραύλους αέρος – επιφανείας EXOCET (εναντίον πλοίων), πυραύλους MICA και SCALP EG (για κτυπήματα πέραν του ορίζοντα, σε βάθος έως 400 χλμ. εντός του εχθρικού εδάφους) και ταχύτητα 2.440 Km/h. Τα αεροσκάφη εξορμούν από την Τανάγρα και μπορούν σε 5 λεπτά να βρεθούν πάνω από το Καστελόριζο. Το 1984 η κυβέρνηση Παπανδρέου αποφάσισε την αγορά από τη General

Dynamics των F-16 C Fighting Falcon. Τα πρώτα μαχητικά – βομβαρδιστικά αεροσκάφη παραλήφθηκαν το 1989. Με ταχύτητα 2.120 km/h, έχει πολυβόλο των 20 mm, τέσσερις πυραύλους AIM-9, δύο πυραύλους μεγάλης εμβέλειας AIM-120 και 5.440 Kg βόμβες. Συνολικά 170 αεροσκάφη, αρκετά στις αναβαθμισμένες εκδόσεις Block 50+, Block 52+ και Viper (οι οχιές του Αιγαίου). Αποτελούν την κύρια δύναμη κρούσης της Ελλάδος, στον ακήρυκτο πόλεμο του Αιγαίου, απέναντι στον Τούρκο επιβολέα, που από το 1975 θέτει υπό αμφισβήτηση τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος.

Η μία μοίρα των Mirage 2000, θα αντικατασταθεί από 24 αεροσκάφη τέταρτης γενιάς, Dassault Rafale, των οποίων η σταδιακή παραλαβή ξεκίνησε το 2021. Είναι πολλαπλών ρόλων, με 14 σταθμούς ανάρτησης, έως 9,5 tn εξωτερικών φορτίων. Μπορεί να φέρει τον πύραυλο αέρος – αέρος μεγάλου βεληνεκούς METEOR, τους πυραύλους MICA EM και IR, τον πύραυλο πλεύσης SCALP EG και τον πύραυλο αέρος – επιφάνειας EXOCET AM 39 Block 2 Mod 2, ένα πυροβόλο των 30 mm, κ.α. Εξορμούν από την 114 ΠΜ στην Τανάγρα. Μέγιστη ταχύτητα 1,6 Mach και μέγιστο ύψος 15.240 m (50.000 ft). Το 2024 βρίσκεται υπό συζήτηση η ένταξη στην Πολεμική Αεροπορία 40 αμερικανικών αεροσκαφών πέμπτης γενιάς F-35, του τελειότερου αόρατου αεροσκάφους όλων των εποχών. Έχει αναβαθμιστεί σημαντικά η πτητική εκπαίδευση των Ικάρων στη Δεκέλεια και Καλαμάτα με εξελιγμένα εκπαιδευτικά αεροσκάφη, όπως το Rockwell T-2 E Buckeye, το Raytheon T-6 A Texan και ιδιαιτέρως το AerMacchi M-346 Block 5+ (με χαρακτηριστικά αεροσκαφών 4ης και 5ης γενιάς). Τα πρώτα M-346 παρελήφθησαν τον Μάιο του 2023. Επίσης η Π.Α. έχει εφοδιαστεί με 6 αεροσκάφη Lockheed P-3B / Orion ναυτικής συνεργασίας, 8 μεταγωγικά αεροσκάφη Lockheed Martin Alenia C-27 J Spartan, εις αντικατάσταση των παλιών C-130 Hercules και 4 βραζιλιάνικα ιπτάμενα ραντάρ Embraer Eerieye EMB-145 H AEW&C, για τον επιχειρησιακό έλεγχο του Αιγαίου και την προώθηση δεδομένων στα υπερσύγχρονα F-16 και Rafale.

Τον χώρο Ιστορικής Μνήμης Σ.Ι. κοσμούν φωτογραφίες των πρωτοπόρων και ηρώων αεροπόρων, μοντέλα αεροσκαφών, οπλισμός Ικάρων, αναμνηστικές φωτογραφίες των ιστορικών σταθμών της Σ.Ι. και των διαφόρων τάξεων αποφοίτων, χάρτες, κράνη, παράσημα, κειμήλια, οι σημαίες των κρατών που έχουν στείλει μαθητές στη Σ.Ι., τούνελ αεροδυναμικής, κ.α. Ακολούθησε εξωτερική περιήγηση στις εγκαταστάσεις της Σ.Ι. (εστιατόριο, εντευκτήριο, βιβλιοθήκη, κοιτώνες, ανοικτό στάδιο και κολυμβητήριο, κλειστό γήπεδο μπάσκετ, κ.α.). Το 1958 κτίζονται νέα κτίρια της Σ.Α. Το 1961 εισάγονται στην Σ.Α. οι πρώτοι ξένοι υπήκοοι. Το 1967 η τριετής φοίτηση γίνεται τετραετής και η Σ.Α. μετονομάζεται σε Σ.Ι. Το 1991 εισάγονται οι πρώτες γυναίκες στη Σ.Μ.Α. και το 2002 στο τμήμα ιπταμένων. Το 2019 αρχηγός της τάξης 2019 των νέων ανθυποσηναγών και της Σ.Ι. είναι η Μαρίνα Κωνσταντίνου. Το 1964 αρχικά και εν συνεχεία το 2003 η Σ.Ι. γίνεται Ανώτατο Στρατιωτικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, ισότιμο με τα Α.Ε.Ι. Ο σεισμός του 1999 υπήρξε καταστρεπτικός για πολλά κτίρια της Σ.Ι. και

έτσι την περίοδο 2001–2008 γίνεται η ανέγερση των νέων υπερσύγχρονων κτιρίων της Σ.Ι. Σήμερα στις τάξεις της Σ.Ι. φοιτούν μαθητές και από Κύπρο, Τυνησία.

Ακολούθησε ξενάγηση στο Μουσείο Πολεμικής Αεροπορίας (Μ/ΠΑ). Η ίδρυση του μουσείου έγινε το 1992 και άρχισε να λειτουργεί το 1994. Αποστολή του είναι η συγκέντρωση, διαφύλαξη και έκθεση των κειμηλίων της Πολεμικής Αεροπορίας, η μελέτη και τεκμηρίωση της ιστορίας, η προβολή των ιερών αγώνων και της Αεροπορικής Ιδέας, ανά τους αιώνες. Το Μ/ΠΑ είναι ταυτόχρονα αεροπορικό, στρατιωτικό και τεχνολογικό μουσείο. Στις δραστηριότητές του περιλαμβάνεται η Αεροπορική Αρχαιολογία, ο εντοπισμός δηλαδή, ανάκτηση, ανέλκυση και ανάδειξη συντριμμάτων αεροσκαφών του Β'Π.Π. ή και παλαιότερων. Έχουν ανελκυστεί: το 1993 υπολείμματα βρετανικού βομβαρδιστικού Blenheim MK. I από τη λίμνη της Μικρής Πρέσπας (καταρριφθέντος το 1941), του γερμανικού μεταγωγικού Junkers Ju-52, το 2003 από τη θαλάσσια περιοχή της Λέρου, που καταρρίφθηκε στη Μάχη της Λέρου (Νοέμβριος 1943), κ.α. Το μεγαλύτερο μέρος της αεροπορικής συλλογής στεγάζεται στο διαστάσεων 36 x 72 μέτρων και εμβαδού 2.592 τετραγωνικών μέτρων, υπόστεγο «Λέρος». Τη δεκαετία του 1950, αποσυναρμολογήθηκε μαζί με ένα δεύτερο, στο Λακκί της Λέρου (ιταλική αεροναυτική βάση του Μεσοπολέμου). Τα δύο υπόστεγα μεταφέρθηκαν και στήθηκαν σε Δεκέλεια και Ελευσίνα, αντίστοιχα. Η συλλογή του Μ/ΠΑ είναι πολύ μεγάλη και συνεχώς εμπλουτίζεται. Περιλαμβάνει περισσότερα από 45 αεροσκάφη, ελικόπτερα, αεροκινητήρες, όπλα αεροσκαφών, αντιαεροπορικά όπλα, βοηθητικό εξοπλισμό εδάφους, φορητό οπλισμό, φωτογραφίες, εμβλήματα και διάφορα κειμήλια. Στην είσοδο του Μ/ΠΑ ξεχωρίζουν οι προτομές των Δ. Καμπέρου, Δ. Αργυρόπουλου (πρώτος ηρωικός νεκρός εν πολέμω σε αερομαχία, ο οποίος καταρρίφθηκε από γερμανικά αεροπλάνα στη θαλάσσια περιοχή της Θάσου το 1917). Δίπλα τα κράνη των Ν. Σιαλμά και Κ. Ηλιάκη, πεσόντων αεροπόρων στον ακήρυκτο πόλεμο του Αιγαίου, το 1992 (στη θαλάσσια περιοχή Αγ. Ευστρατίου) και 2006 (στη θαλάσσια περιοχή της Καρπάθου) αντίστοιχα. Στον κυρίως εκθεσιακό χώρο εκτίθεται τμήμα πτέρυγας του Nord 2501 D Noratlas «Νίκη 4», καταρριφθέντος από φίλια πυρά, με 33 νεκρούς Ελλαδίτες καταδρομείς στο λόφο της Μακεδονίτισσας, 3 χλμ. πριν το αεροδρόμιο της Λευκωσίας, το πρωί της 21^{ης} προς 22^{ας} Ιουλίου 1974, στη μάχη της Κύπρου. Χάρis σε αυτήν την «αποστολή αυτοκτονίας» κρατήθηκε σε ελληνικά χέρια το αεροδρόμιο της Λευκωσίας. Επίσης, εκτίθενται το κάθετο ουραίο πτερύγιο με τη σβάστικα, ο πίνακας οργάνων και αντικείμενα των 12 Γερμανών αλεξιπτωτιστών του καταρριφθέντος γερμανικού μεταγωγικού Junkers Ju-52 στη μάχη της Λέρου (Σεπτέμβριος – Νοέμβριος 1943). Το Supermarine Spitfire του Μ/ΠΑ είναι σε πτητική κατάσταση και πετάει μία φορά την εβδομάδα. Στον εξωτερικό εκθεσιακό χώρο, εκτός από αεροσκάφη υπάρχουν και οχήματα μουσειακού χαρακτήρα, όπως το σπάνιο νοσοκομειακό όχημα Dodge 3/4 τόνων WC 54, ένα Willys Jeep, μια μοτοσυκλέτα Norton, κ.α.

Διαγωνίως απέναντι υπάρχει υπόστεγο και εξωτερικός εκθεσιακός χώρος με αεροσκάφη Β'Π.Π., κλειστός προς το παρόν για το κοινό. Η είσοδος στο Μ/ΠΑ είναι ελεύθερη για το κοινό τα Σαββατοκύριακα.

Μετά την ολοκλήρωση της μοναδικής ξενάγησης στην ιστορία και την τεχνολογία, η ομάδα των εκδρομέων κατευθύνθηκε στη χασαποταβέρνα «Βλάχος» και επέστρεψε νωρίς το απόγευμα στο «κλεινόν άστυ».

Η Πολεμική Αεροπορία στέκει άγρυπνος φρουρός της Ελλάδος, μέρα - νύχτα. Όλοι εμείς χρωστάμε τόσα πολλά σε αυτή τη χούφτα των ιπτάμενων μαχητών. Το παράδειγμά τους αποτελεί πηγή έμπνευσης για όλους μας. Τους ευχαριστούμε θερμά για την αφοσίωση στο καθήκον και την Πατρίδα, την αυταπάρνηση, τη φιλόξενη αγκαλιά τους και τους ευχόμαστε πάντα άξιοι, πάντα ψηλότερα.

Βιβλιογραφία

- Εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», Επτά Ημέρες, Κυριακή 3 Νοεμβρίου 2001, 90 Χρόνια Πολεμική Αεροπορία.
- Κείμενα εκθεσιακού χώρου Μουσείου Πολεμικής Αεροπορίας.
- www.haf.gr

Επίσκεψη–Ξενάγηση του Συνδέσμου Συριανών στο ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Κείμενο, φωτογραφίες Χρήστου Θανόπουλου

Την Τετάρτη 14 Φεβρουαρίου 2024, 29 μέλη και φίλοι του Συνδέσμου Συριανών πραγματοποίησαν επίσκεψη στο κτίριο του Εθνικού Τυπογραφείου (Ε.Τ.), στην οδό Καποδιστρίου 34, στο κέντρο της Αθήνας. Ξεναγός μας η ευγενέστατη προϊσταμένη του Μουσείου Εθνικού Τυπογραφείου (Μ.Ε.Τ.), κ. Φερεντίνου Βούλα.

Η αποτύπωση κειμένων είχε αναπτυχθεί στην Κίνα τον 7^ο ή 8^ο αιώνα. Το 1455 η Βίβλος εκτυπώνεται στη Μαγεντία από το εργαστήριο του Ιωάννη Γουτεμβέργιου. Κορυφαία ευρωπαϊκά τυπογραφικά κέντρα αναδεικνύονται η Βενετία, το Μιλάνο, η Βασιλεία, η Λειψία, το Λονδίνο και το Μόναχο. Το έντυπο βιβλίο και η γνώση διαδίδονται ευρύτατα.

Η ιστορία της τυπογραφίας στην Ελλάδα, ξεκινά το 1821, όταν ο Δημήτριος Υψηλάντης φέρνει από την Τεργέστη ή Βενετία το πρώτο τυπογραφικό πιεστήριο, με το οποίο τυπώνεται στην Καλαμάτα η πρώτη έντυπη ελληνική εφημερίδα (των αγωνιζομένων Ελλήνων), η «Σάλπιγξ Ελληνική». Εκδότης της εφημερίδας είναι ο θεολόγος κληρικός και δημοσιογράφος Θεόκλητος Φαρμακίδης. Ο ίδιος αργότερα γίνεται ο εφημεριδογράφος της επίσημης εφημερίδας της Διοικήσεως (Εκτελεστικού Σώματος), η οποία εκδιδόταν στο Ναύπλιο, υπό τον τίτλο «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος» (1821–1833). Η «Σάλπιγξ Ελληνική» είχε σχήμα τετάρτου, ήταν δίσηλη και τετρασέλιδη. Τα τρία πρώτα φύλλα αυτής (υπό συνεχή σελίδωση 1–12), πιθανότατα και τα μοναδικά, σώζονται στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, από δωρεά του Τιμολέοντα Φιλήμονα, με ημερομηνίες 1, 5 και 20 Αυγούστου 1821, με εξώφυλλο του πρώτου φύλλου. Το πιεστήριο του Υψηλάντη έφθασε στην Ύδρα (8 Ιουνίου 1821), κατόπιν μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο της Τρίπολης, αλλά ελλείψει τεχνιτών δεν χρησιμοποιήθηκε. Ο Κυδωνιεύς πρόσφυγας τυπογράφος Τόμπρας, μέσω Ψαρών, έφθασε στην Ελλάδα, εγκατέστησε το πιεστήριο σε τζαμί της Καλαμάτας και ξεκίνησε η πρώτη Εθνική Τυπογραφία της χώρας. Το εξώφυλλο της εφημερίδας χρονολογείται: «Εν Καλαμάτα έτει ά της Ελευθερίας (1821). Εκ της Εθνικής τυπογραφίας». Στο πρώτο φύλλο δημοσιεύονται μεταξύ άλλων, η «Εις το γενικόν στρατόπεδον του Ιασίου» εκδοθείσα προκήρυξη του Αλέξανδρου Υψηλάντη, με ημερομηνία 24 Φεβρουαρίου 1821, «ΜΑΧΟΥ ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ». «Η

ώρα ήλθεν, ω άνδρες Έλληνες! Προ πολλού οι λαοί της Ευρώπης πολεμούντες υπέρ των ιδίων δικαιωμάτων και ελευθερίας αυτών μας επροσκάλουν ... Η πατρίς μας προσκαλεί! ...». Μετά τη διακοπή εκδόσεως της «Σάλπιγγος», το πιεστήριο μεταφέρθηκε σε Τρίπολη, Άργος, Κόρινθο, όπου και καταστράφηκε από τον Δράμαλη, πριν από τη μάχη των Δερβενακίων.

Για τις ανάγκες του Αγώνα, κυκλοφορούν στο Μεσολόγγι τα «Ελληνικά Χρονικά» (1824–1826), κάθε Τετάρτη και Σάββατο, με διευθυντή και εκδότη τον φιλέλληνα Ελβετό Ιάκωβο Μάγιερ από το τυπογραφείο του Δημητρίου Μεσθενέως. Στο φύλλο της 29^{ης} Απριλίου 1824 αναγγέλλεται ο θάνατος του λόρδου Βύρωνα (19 Απριλίου 1824).

Το 1825 λειτουργεί στο Ναύπλιο η «Τυπογραφία της Διοικήσεως», στην οποία τυπώνεται η «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος», πρώτο επίσημο όργανο της Ελληνικής Διοικήσεως, με εκδότη τον Θεόκλητο Φαρμακίδη. Αργότερα, λόγω αλλαγών της έδρας της Διοικήσεως, η «Τυπογραφία της Διοικήσεως» μετακινείται σε Αίγινα, Πόρο, Ναύπλιο, Αίγινα. Το 1825 κυκλοφορεί και «Ο Φίλος του Νόμου», Εφημερίς της Διοικήσεως και της νήσου Ύδρας.

Το 1829 ο Ιωάννης Καποδίστριας αναδιοργανώνει την κυβερνητική τυπογραφία και παραγγέλνει στον γαλλικό οίκο Firmin Didot δύο μεταλλικά πιεστήρια Stanhope και δύο ξύλινα. Παραλαμβάνονται το 1830. Η «Εθνική Τυπογραφία», όπως τώρα ονομάζεται το επίσημο τυπογραφείο της Διοίκησης, μεταφέρεται στο Ναύπλιο. Το 1831 διασπάται σε δύο κλάδους. Στο Ναύπλιο τυπώνεται «Η Γενική Εφημερίς της Ελλάδος» και στην Αίγινα «Η Αιγιναία». Το Φεβρουάριο του 1833 κυκλοφορεί το πρώτο φύλλο: «Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος» από το βασιλιά Όθωνα, δίγλωσση, (στα ελληνικά και γερμανικά, στη διάρκεια της Αντιβασιλείας μέχρι τον Ιούνιο 1835). Εκδιόταν αρχικά στο Ναύπλιο και από το Δεκέμβριο 1834, με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Αθήνα, συνέχισε την έκδοσή της στην Αθήνα. Το «Βασιλικό Τυπογραφείο και Λιθογραφείο» εγκαθίσταται στο κτίριο που οικοδομήθηκε μεταξύ των οδών Αρσάκη και Σανταρόζα, το 1834–1835 με αρχιτέκτονα τον Βαυαρό Joseph Hoffer. Το 1862 μετά την έξωση του Όθωνα μετονομάζεται σε «Εθνικό Τυπογραφείο» (Ε.Τ.). Το 1907 η έδρα του Ε.Τ. μεταφέρεται στο κτίριο της οδού Καποδιστρίου 34, σε οικόπεδο έκτασης 3.000 τ.μ. Το νέο κτίριο οικοδομείται με σχέδια του αρχιτέκτονα-μηχανικού δημοσίων έργων Κωνσταντίνου Βελλίνη, του αρχιτεκτονικού γραφείου Βρυζάκη-Καπερώνη. Το 1909 ενοποιείται το Ε.Τ. με το Εθνικό Σφραγιστήριο. Το 1911 επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου, με την αναθεώρηση του συντάγματος του 1864, η δημοσίευση καθιερώνεται ως συστατικό στοιχείο για τη νομική ύπαρξη του νόμου ή της δημοσιευτέας πράξης. Ταυτόχρονα εισάγεται η λινοτυπία και η μονοτυπία στην παραγωγική διαδικασία. Κατά τον εθνικό διχασμό κάθε κυβέρνηση, Αθηνών και Θεσσαλονίκης, είχε δική της εφημερίδα. Ολοκλήρωση εργασιών επέκτασης του Ε.Τ. στο κτίριο επί της οδού Σολωμού (1925). Το 1928 εγκαθίσταται κυλινδρικό πιεστήριο. Η κατοχική κυβέρνηση του 1941 επαναφέρει στην προμετωπίδα των Φ.Ε.Κ. την ένδειξη «Ελληνική Πολιτεία-Εφημερίς της Κυβερνήσεως». Η εξόριστη κυβέρνηση στο Λονδίνο και αργότερα στο Κάιρο, εκδίδει τα Φ.Ε.Κ. με την ένδειξη «Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος». Το κατά καιρούς σύμβολο του ελληνικού κράτους (βασιλικός θυρεός, φοίνικας, εθνόσημο) κοσμεί την

προμετωπίδα της πρώτης σελίδας των Φ.Ε.Κ., το οποίο απαλείφεται σε περιόδους ρευστής πολιτικής κατάστασης. Από το 1947 μπορούν να προσληφθούν γυναίκες στο τεχνικό προσωπικό. Ιδρύεται Σχολή Τυπογραφίας του Ε.Τ. (1952), ως μόνιμος μηχανισμός κατάρτισης και επιλογής του τεχνικού προσωπικού, η οποία λειτουργεί έως το 1967. Η Σχολή Τυπογραφίας επαναλειτουργεί το 1973, για μία δεκαετία και κατόπιν καταργείται. Το 1982 το Ε.Τ. παύει να εκτυπώνει υλικό για τη Βουλή, η οποία αποκτά δικό της τυπογραφείο. Εισάγεται σταδιακά η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην παραγωγική διαδικασία, με τη μέθοδο της φωτοτοστοιχειοθεσίας "offset" και τις ψηφιακές εκτυπώσεις. Από το 1990 παραμερίζονται οριστικά οι παλιές τεχνολογίες, οι μονοτυπικές και λινοτυπικές μηχανές. Αποσύρονται επίσης χειροκίνητα και ηλεκτρικά πιεστήρια δοκιμίων, όρθια πιεστήρια, χυτικές μηχανές, μεγάλος αριθμός τυπογραφικών στοιχείων με τις κάσες τους, συνθετήρια, κ.α. Τα παραπάνω μηχανήματα θα αποτελέσουν τον κύριο όγκο των εκθεμάτων του Μουσείου του Εθνικού Τυπογραφείου (Μ.Ε.Τ.). Η σχεδιαζόμενη μετεγκατάσταση του Ε.Τ. σε νέα κτίρια στο Μαρούσι (σχέδιο Δοξιάδη), δεν υλοποιήθηκε. Ο σεισμός του 1999 προκάλεσε ζημιές στο κτίριο, οι οποίες αποκαταστάθηκαν την τετραετία 2000–2004. Το Μ.Ε.Τ. ιδρύθηκε το 1992 και άνοιξε τις πύλες του, ενοποιημένο με τη Βιβλιοθήκη του Ε.Τ. από το 2006. Η οργάνωση και επανέκθεση των αντικειμένων της συλλογής του Ε.Τ. ολοκληρώθηκε την τριετία 2015–2017 με την ενεργή συμπαράσταση μεγάλου αριθμού εργαζομένων και ειδικών επιστημόνων, ανάμεσά τους και του ομότιμου καθηγητού Πανεπιστημίου Κρήτης κ. Χρήστου Λούκου, φοιτητών και συνταξιούχων του Ε.Τ.

Η δομή του Ε.Τ. περιλαμβάνει τις Διοικητικές Υπηρεσίες, τις Μονάδες Παραγωγής, το Τμήμα Εξυπηρέτησης Πολιτών. Το Μουσείο Εθνικού Τυπογραφείου (Μ.Ε.Τ.), περιλαμβάνει την Αίθουσα «ΠΑΛΜΟΣ»-Τμήμα Εργαζομένων του Ε.Τ. (έκδοση της διμηνιαίας εφημερίδας «ΠΑΛΜΟΣ» του Συλλόγου Προσωπικού του Ε.Τ., συνδικαλιστικές, αθλητικές, ψυχαγωγικές δραστηριότητες – τρόπαια, έγγραφα, αρχεία), το Αρχείο των Φ.Ε.Κ. και εφημερίδων του Αγώνα, τη Βιβλιοθήκη – Αρχείο των εκδόσεων του Ε.Τ., (βιβλία, όπως το «Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας» της Ακαδημίας Αθηνών, 2014, αφίσες, φυλλάδια), την Τυπογραφική Συλλογή (Τυπογραφία των Μετάλλων – Χειρωνακτικές και Μηχανικές Τεχνικές Τυπογραφίας). Παλαιότερα το Ε.Τ. απασχολούσε περίπου 400 άτομα. Σήμερα ο αριθμός τους ανέρχεται στους 180 υπαλλήλους. Εκδίδονται τα Φ.Ε.Κ., διδακτικά εγχειρίδια για τα Τεχνικά – Επαγγελματικά Λύκεια, αφίσες – φυλλάδια ενημερωτικών εκστρατειών, το εκλογικό υλικό, πλην των ψηφοδελτίων, (οπότε το Ε.Τ. λειτουργεί με δύο έως τρεις βάρδιες την ημέρα, επί δύο μήνες), κ.α. Ο Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, υπεύθυνος για την έκδοση διδακτικών εγχειριδίων (1937-2012), συνεργαζόταν κατά καιρούς με το Ε.Τ. Το 2012 ιδρύεται το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», το οποίο αναλαμβάνει στο εξής τις σχετικές εκδόσεις. Το 2016 το Ε.Τ. συνεργάστηκε με το Ι.Τ.Υ.Ε. Διόφαντος για την έκδοση διδακτικών εγχειριδίων προσφυγόπουλων και δωρεάν τετραδίων-μπλοκ σημειώσεων για Δημοτικά και Ειδικά σχολεία οικονομικά αδύνατων μαθητών.

Η τυπογραφική συλλογή του Ε.Τ. ακολουθεί την εξέλιξη της τυπογραφίας, από τα χειροκίνητα πιεστήρια τύπου Albion και Χαϊδελβέργης, ή με κύλινδρο, την

επινοήση της λινοτυπίας (Ottmar Mergenthaler, ΗΠΑ, 1884) και της μονοτυπίας (Tolbert Lanston, ΗΠΑ, 1887). Για τη χειρωνακτική εκτύπωση χρησιμοποιούνται τα χειροκίνητα πιεστήρια τύπου Albion (1840-1940), τα οποία διαθέτουν μια σταθερή αρχικά και αργότερα κινητή επίπεδη βάση (τραπέζι), πάνω στην οποία τοποθετείται η τυπογραφική φόρμα και ένα μηχανισμό πίεσης (πρέσσα), αποτελούμενη από επίπεδη πλάκα (μικρή ή βάρος), η οποία περιστρέφεται κάθετα στην τυπογραφική φόρμα με τη βοήθεια κοχλιωτού άξονα. Στο δεύτερο είδος χειροκίνητου πιεστηρίου, η εκτύπωση γίνεται με τη βοήθεια κυλίνδρου, επιτρέποντας την εκτύπωση μεγάλου αριθμού φύλλων, σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στη χειροκίνητη στοιχειοθεσία, η σύνθεση του κειμένου γίνεται με το χέρι. Ο στοιχειοθέτης, κρατώντας στο αριστερό χέρι το συνθετήριο, παίρνει με το δεξί χέρι ένα – ένα τα κινητά στοιχεία από τις ειδικές τους θήκες (κάσα) και συνθέτει τις λέξεις και τις σειρές του κειμένου, προσθέτοντας τα κενά (διάστιχα). Όταν γεμίσει το συνθετήριο, οι αράδες μεταφέρονται στον σελιδοθέτη. Ακολουθεί η σελιδοποίηση στο μάρμαρο και οι διορθώσεις. Οι σελίδες τοποθετούνται στο τυπογραφικό τελάρο (σιδερένιο πλαίσιο), ασφαλιζονται με μεταλλικές ή ξύλινες σφήνες, στερεώνονται με ειδικούς σφιγκτήρες. Τα μεταλλικά στοιχεία χτυπά ο πιεστής με τη ματσόλα (ξύλινο σφυράκι), ώστε να έρθουν όλα στο ίδιο ύψος. Μετά την τελική εκτύπωση, η πλάκα διαλύεται και τα μεταλλικά στοιχεία επιστρέφουν στην κάσα.

Ο χειριστής των λινοτυπικών και μονοτυπικών μηχανών δακτυλογραφεί το κείμενο στο πληκτρολόγιο σαν γραφομηχανή (κλαβιέ). Στη λινοτυπική μηχανή, όταν συμπληρωθεί μια γραμμή κειμένου και διορθωθεί, οδηγείται στο χυτήριο για χύτευση. Η συμπαγής ράβδος που προκύπτει μεταβιβάζεται στη διεκπεραίωση ως μία αράδα του προς εκτύπωση υλικού. Η λινοτυπία απαιτεί μόνο ένα χειριστή και είναι κατάλληλη για μεγάλα κείμενα, εφήμερου υλικού, όπως διαφημιστικά, εφημερίδες. Στη μονοτυπική μηχανή, με τη δακτυλογράφηση του κειμένου, αυτό μετεγγράφεται σε διάτρητη χαρτοταινία πλάτους 31 θέσεων και χωρητικότητας περίπου 40.000 χαρακτήρων. Πεισιμένος αέρας περνά από τις τρύπες και ενεργοποιεί τον μηχανισμό του χυτηρίου. Μετά τις διορθώσεις, την αφαίρεση των λανθασμένων στοιχείων και την εκτύπωση, το κράμα μετάλλου που χρησιμοποιήθηκε, μολύβδου-κασσιτέρου-αντιμονίου, λιώνει ξανά στο καμίνι και ανακυκλώνεται, (ανθυγιεινή εργασία λόγω αναθυμιάσεων, υψηλά ποσοστά χρόνιων παθήσεων και θνησιμότητας). Απαιτούνται δύο άτομα, όμως διευκολύνονται οι διορθώσεις και γίνεται πιο παραγωγική η εκτυπωτική διαδικασία. Το αποτέλεσμα είναι καλύτερο από αυτό της λινοτυπικής μηχανής.

Άλλες μέθοδοι εκτύπωσης είναι η φλεξογραφία και η λιθογραφία, σε λιθογραφική πλάκα (βαυαρικός ασβεστόλιθος). Στο Μ.Ε.Τ. υπάρχουν τα παλιά κλισέ του λαϊκού λαχείου, περιγράφεται η βιβλιοδεσία, κ.α.

Μετά την ολοκλήρωση της ξενάγησης στον 2^ο όροφο (Μ.Ε.Τ.), η ομάδα των επισκεπτών του Συνδέσμου Συριανών ξεναγήθηκε στις σύγχρονες εγκαταστάσεις στο ισόγειο του Εθνικού Τυπογραφείου.

Ευχαριστούμε θερμά τους ανθρώπους του Ε.Τ., για τη θερμή υποδοχή, τη φιλοξενία τους και το υπέροχο ταξίδι στην ιστορία και στον κόσμο της τυπογραφίας.

Βιβλιογραφία

- Κείμενα έκθεσης και ενημερωτικού φυλλαδίου για το κοινό, του Μουσείου Εθνικού Τυπογραφείου (Μ.Ε.Τ.)
- Ξεμάγνηση κυρίας Φερεντίνου Βούλας, προϊσταμένης του Μ.Ε.Τ.
- Φαρμακίδης Θεόκλητος, Μυλωνάς Παντελής, Τσερεβελάκης Ιωάννης, ΣΑΛΠΙΓΞ ΕΛΛΗΝΙΚΗ, Η πρώτη εφημερίς εκδοθείσα εν Ελλάδι, Καλαμάτα 1821, εκδόσεις «Βιβλιοπωλείο των Βιβλιόφιλων», Κωνσταντίνου Χαρ. Σπανού, Αθήνα 1975

*Η θέση του Εθνικού Τυπογραφείου
στον ευρύτερο χώρο της ελληνικής τυπογραφίας
Η πρόκληση μιας έκθεσης¹*

*Χρήστος Λούκος
Ομότιμος Καθηγητής
Πανεπιστημίου Κρήτης*

Δεν θα σταθώ στη σημασία που είχε η ανακάλυψη της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο για τον εκδημοκρατισμό της γνώσης. Και θα υποστηρίξω ότι με την ηλεκτρονική τεχνολογία στην παραγωγή του εντύπου ο Γουτεμβέργιος δεν πέθανε όπως υποστήριξαν πολλοί, αλλά μεταμορφώθηκε. Όσοι δεν θέλησαν να γνωρίσουν όσα δημιούργησε και πέτυχε η παραδοσιακή τυπογραφία, έχασαν την ευκαιρία να παντρέψουν δημιουργικά την παλιά με την νέα τέχνη, γιατί περί τέχνης πρόκειται. Το Εθνικό Τυπογραφείο δεν θέλησε να αγνοήσει αυτή τη μεγάλη παράδοση και, πέρα από το πάντρεμα που ανέφερα, προχώρησε ένα βήμα παραπέρα και αποφάσισε να διασώσει και να προσφέρει με τη μορφή μόνιμης έκθεσης τεκμήρια αυτής της συναρπαστικής πορείας: από την κάσα με τα κινητά στοιχεία, το συνθετήριο του στοιχειοθέτη, την τυπογραφική πρέσα και το πιεστήριο, τη μονοτυπία και τη λινοτυπία, τα κλισέ έως τα πρώτα δείγματα της μεγάλης αλλαγής που έφερε ο υπολογιστής. Στην προσπάθεια αυτή πολλοί συνέβαλαν, ο καθένας και καθεμία, με τις γνώσεις που είχαν, τις ευαισθησίες και το μεράκι τους. Αλλά νομίζω ότι χωρίς τη βούληση και επιμονή του Ειδικού Γραμματέα του Εθνικού Τυπογραφείου κυρίου Δημήτρη Παπαδημητρόπουλου και την ποικίλη αρωγή του υπουργείου Πολιτισμού, το όλο έργο δύσκολα θα είχε πραγματοποιηθεί.

Η έκθεση είχε να αντιμετωπίσει, μεταξύ άλλων, και το εξής πρόβλημα: πώς να αναδείξει, μέσα στην ευρύτερη εικόνα της ελληνικής τυπογραφίας, τον διακριτό ρόλο του Εθνικού Τυπογραφείου και τη μεγάλη συμβολή του στην παραγωγή του νεοελληνικού εντύπου. Επιλέχθηκαν τρεις μεγάλες θεματικές ενότητες: οι άνθρωποι, δηλαδή το προσωπικό που διαχειρίστηκε στη διαχρονία το τυπογραφικό έργο, στη συνέχεια τα υλικά μέσα, δηλαδή ο μηχανικός εξοπλισμός και τα υπόλοιπα υλικά στοιχεία με τα οποία το έργο αυτό έγινε κατορθωτό, και, τέλος, το προϊόν της όλης αυτής προσπάθειας, δηλαδή τα ποικίλης μορφής έντυπα.

Ο εξοπλισμός

Δεν αποφεύχθηκε κι εδώ η σχετικά καθυστερημένη πρόβλεψη για να διασωθούν όσο το δυνατόν περισσότερα υλικά και ιστορικά τεκμήρια του Εθνικού Τυπογραφείου στους δύο περίπου αιώνες της λειτουργίας του.

¹ Το κείμενο βασίζεται στην ομιλία μου κατά τα εγκαίνια (30 Ιανουαρίου 2018) της τυπογραφικής συλλογής του Εθνικού Τυπογραφείου.

Διασώθηκαν, ωστόσο, αρκετά για μπορούμε να παρακολουθήσουμε τους διάφορους τρόπους εργασίας, τις τεχνολογικές εξελίξεις και την ετοιμότητα προσαρμογής σε αυτές. Ας θυμηθούμε τον αποφασιστικό ρόλο που διαδραματίζει η κυβερνητική τυπογραφία στις απαρχές του ελληνικού κράτους. Είναι πρώτα τα αρχαϊκής μορφής πιεστήρια με τα οποία τυπώνονται οι αποφάσεις της Διοίκησης στα χρόνια της Επανάστασης του 1821, είναι τα πιεστήρια και το νέο τυπογραφικό υλικό που φθάνει από τη Γαλλία με εντολή του Καποδίστρια για να ενισχύσει την Εθνική Τυπογραφία. Λίγο μετά την άφιξη του Όθωνα το Βασιλικό Τυπογραφείο (αργότερα, με την έξωση του πρώτου βασιλιά, θα μετονομαστεί σε Εθνικό) αποκτά τον δικό του ευρύ χώρο στην Αθήνα, όπου θα παραμείνει μέχρι το 1907. Πρόκειται για το άδειο σήμερα νεοκλασικό κτίριο της οδού Σανταρόζα. Στον χώρο αυτό ο τυπογραφικός εξοπλισμός είναι ο πιο μεγάλος και προηγμένος σε όλο το ελληνικό κράτος για πολλές δεκαετίες. Το μαρτυρούν τα πολλά και ποικίλα έντυπα που σε αυτό εκδίδονται και για τα οποία θα γίνει λόγος σε λίγο. Μόνον προς τα τέλη του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ού, με τον σχηματισμό μεγάλων τυπογραφείων από τις ευρείας κυκλοφορίας εκδοτικές και καθημερινές εφημερίδες, θα δημιουργηθούν ισχυροί ανταγωνιστές ως προς αυτόν τον εξοπλισμό. Είναι η εποχή που εισάγεται και στην Ελλάδα η νέα τεχνική της λινοτυπίας και της μονοτυπίας, καθώς και των μεγάλων ηλεκτροκίνητων πιεστηρίων. Παρά τον ανταγωνισμό του ιδιωτικού τομέα, το Εθνικό Τυπογραφείο δεν παύει να είναι μεταξύ των πρώτων που εκσυγχρονίζεται. Θα περάσει έτσι εγκαίρως και στην ηλεκτρονική τυπογραφία.

Σκιαγράφησα πολύ σύντομα αυτή την πορεία του μηχανολογικού εξοπλισμού για να τονίσω ότι ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει στη σχετική αίθουσα της έκθεσης την πρώτη φάση της τυπογραφίας που σε γενικές γραμμές δεν άλλαξε από την εποχή του Γουτεμβέργιου, δηλαδή θα δει την τυπογραφική πρέσα που φέρει συνήθως και το όνομά του, τις κάσσες με τα κινητά στοιχεία, το συνθετήριο με το οποίο ο στοιχειοθέτης κατασκεύαζε τις αράδες, πώς από τις αράδες φτιάχνονταν οι σελίδες, με ποιο τρόπο έβγαιναν τα δοκίμια ώστε οι διορθωτές να εντοπίσουν τυχόν λάθη, αυτά να διορθωθούν και οι σελίδες να είναι έτοιμες να μεταφερθούν στο πιεστήριο και να τυπωθούν. Από τα μικρά, χειροκίνητα πιεστήρια που είναι στην αίθουσα έβγαιναν τα μονόφυλλα που σε δύσκολους καιρούς έπαιρναν την μορφή προκηρύξεων για την υπεράσπιση της ελευθερίας και των δημοκρατικών αξιών. Πιο πλούσια είναι η έκθεση σε μηχανήματα μονοτυπίας και λινοτυπίας και εύκολα μπορεί ο επισκέπτης να αντιληφθεί με τα επεξηγηματικά κείμενα και τις εικόνες πόσο η τεχνολογική αυτή εξέλιξη επιτάχυνε τους ρυθμούς παραγωγής και να κατανοήσει τις αρχικές αντιδράσεις των εργαζομένων απέναντι στις μηχανές αυτές που φαίνονταν να αφαιρούν θέσεις εργασίας. Δίπλα είναι και το όρθιο πιεστήριο, η περίφημη Χαϊδελβέργη, που με την ταχύτητά της άλλαξε τους ρυθμούς εργασίας κυρίως των μικρών τυπογραφικών μονάδων.

Ο επισκέπτης δεν θα σταθεί μόνον στις μηχανές, αλλά θα προσέξει και ένα πλήθος μικρών αντικειμένων που αποτελούσαν τα εργαλεία των τυπογράφων ή κάποια δημιουργήματά τους. Θα δει επίσης τη μεγάλη ποικιλία των κεφαλαίων γραμμάτων με τα οποία φτιάχονταν οι τίτλοι, τα κοσμήματα που ομόρφαιναν τις σελίδες, τα κλισέ με τα οποία δημιουργούνταν οι εικόνες. Θα πειστεί, πιστεύω, ότι η τυπογραφία δεν είναι χειρονακτική εργασία, αλλά απαιτεί νοητικές ετοιμότητες όχι μικρές και μια αίσθηση του ωραίου, είναι μια μορφή τέχνης.

Οι εργαζόμενοι

Διαθέτουμε άφθονα τεκμήρια για να ανιχνεύσουμε όσους εργάστηκαν στο Εθνικό Τυπογραφείο: Ατομικούς φακέλους και βιβλία Προσωπικού όπου ξετυλίγεται η ιστορία του καθενός εργαζομένου: πότε και με ποια προσόντα προσλήφθηκε, η ειδικότητά του και αν αυτή άλλαξε στη διαδρομή του χρόνου, πότε εξήλθε από την υπηρεσία, κλπ. κλπ. Άλλα κατάστιχα αφορούν στη μισθοδοσία, όπου αναλυτικά η εξέλιξη των αμοιβών, οι μισθολογικές διαφορές ανά ειδικότητα, η εμφάνιση νέων ειδικοτήτων με το πέρασμα σε νέα τεχνολογία, ο κατά φύλο καταμερισμός της εργασίας και πώς αυτός άλλαξε με τη γενναιότερη συμμετοχή των γυναικών όταν έκανε την εμφάνισή της η ηλεκτρονική τυπογραφία. Επί πλέον, έγγραφα και έντυπα που δείχνουν τη συνδικαλιστική δράση των εργαζομένων, τις αθλητικές δραστηριότητές τους, τη σχολή τυπογραφίας που λειτούργησε μέσα στο Εθνικό Τυπογραφείο για την αναπαραγωγή των στελεχών του, τις σχέσεις με τα ιδιωτικά τυπογραφεία. Και παράλληλα άφθονες φωτογραφίες που αποτυπώνουν πολλές μορφές εργασίας. Υπήρξαν, όπως σε κάθε δημόσια υπηρεσία, και δύσκολες στιγμές που κι αυτές υποδεικνύουν την ανάγκη μιας πολύπλευρης και όχι μονοσήμαντης προσέγγισης των διαθέσιμων μαρτυριών. Όλα αυτά προβάλλονται στο ειδικό για τους εργαζομένους τμήμα της έκθεσης, σε διάφορες προθήκες και αλλού.

Μια ολόκληρη μικρο-κοινωνία προβάλλει από τα τεκμήρια αυτά που μας καλεί να τα επεξεργαστούμε συστηματικά δημιουργώντας βάσεις δεδομένων για την αναζήτηση ποικίλων πληροφοριών. Πιστεύω επίσης ότι με τα στοιχεία που θα αντληθούν από αυτά και σε συνδυασμό φυσικά με τα όσα σημαντικά έχουν έως τώρα γραφεί, κυρίως από τον κύριο Ευάγγελο Βουτσινάκη,² είναι η κατάλληλη στιγμή να επιχειρηθεί μια νέα μελέτη για το Εθνικό Τυπογραφείο που θα αναδεικνύει όχι τόσο τη θεσμική του συγκρότηση αλλά την εσωτερική του λειτουργία. Χρειάζονται λίγες υποτροφίες και υπάρχουν οι νέοι ερευνητές που θα αναλάβουν και τη συγκρότηση των βάσεων δεδομένων και τη συγγραφή. Οι ίδιοι θα μπορούσαν να συλλέξουν, με επιστημονικές προδιαγραφές, τις μνήμες παλαιών εργαζομένων του Εθνικού Τυπογραφείου, πριν χαθεί οριστικά η μαρτυρία τους.

Η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως

² Ευάγγελος Βουτσινάκης, *Εθνικό Τυπογραφείο. Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, Αθήνα, Σάκκουλας, 2005.

Το Εθνικό Τυπογραφείο είναι κυρίως γνωστό γιατί τυπώνει και διαθέτει τα ΦΕΚ, δηλαδή τα φύλλα της «Εφημερίδος της Κυβερνήσεως». Δεδομένου ότι σε αυτά αποτυπώνονται υποχρεωτικά, για να έχουν εγκυρότητα, οι αποφάσεις των εκάστοτε Κυβερνήσεων είναι φυσικό να αποτελούν το κατ' εξοχήν έντυπο που η έκθεση θέλησε να προβάλει. Έτσι λοιπόν στον ειδικό χώρο για αυτά εκτίθενται βιβλιοδετημένοι όλοι οι τόμοι της Εφημερίδος, από το 1833. Σε αυτούς έχουν δημοσιευτεί πράξεις που επικυρώνουν την εγκαθίδρυση ή ανατροπή πολιτειακών μορφών ή την ψήφιση συνταγμάτων, ποικίλοι νόμοι, διατάγματα και αποφάσεις με τα οποία συγκροτήθηκε το ελληνικό κράτος στις διάφορες μορφές του. Η ελεύθερη πρόσβαση κάθε πολίτη στον πλούτο που περιέχουν τα ΦΕΚ είναι ένα άνοιγμα όχι μόνο στην πληροφόρηση αλλά και στην ιστορία της χώρας.

Τα λοιπά έντυπα

Επειδή εδώ παρουσιάζεται μια έκθεση τυπογραφίας, θα πρότεινα να μη σταθούμε μόνο στην «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως», το κατ' εξοχήν έντυπο που παρήγαγε επί 200 περίπου έτη και συνεχίζει να παράγει και τελειοποιεί το Εθνικό Τυπογραφείο, αλλά να δούμε και τι άλλο από τυπογραφική άποψη πρόσφερε και προσφέρει η ικανότητα και η ευαισθησία των εργαζομένων σε αυτό. Χάρη στη «Βιβλιογραφία Φίλιππου Ηλιού και Πόπης Πολέμη» μπορούμε εύκολα, γιατί είναι η σχετική βάση στο διαδίκτυο, να αναζητήσουμε τι τυπώθηκε στο Εθνικό Τυπογραφείο τον 19ο αιώνα: πολλές εκατοντάδες τίτλοι εντύπων ποικίλου περιεχομένου, όπου εύκολα διακρίνεται ο γενικότερος κοινωνικός ρόλος του Εθνικού Τυπογραφείου, αλλά και το υψηλό επίπεδο της τυπογραφικής τέχνης των εργαζομένων σε αυτό. Στην τελευταία λοιπόν αίθουσα της έκθεσης υπάρχουν τεκμήρια από τις παλαιές αυτές εκδόσεις, αλλά και πολλές άλλες που παρήχθησαν τον 20ό αιώνα, ακόμη και τον εικοστό πρώτο. Εκδόσεις σχολικές, επιστημονικές, καλλιτεχνικές, ειδικών θεμάτων κλπ. Συγκροτείται σταδιακά μια βιβλιοθήκη που θα περιλάβει όλες αυτές τις εκδόσεις, στη φυσική τους μορφή αλλά και σε μια βάση δεδομένων.

Άλλες συλλογές τυπογραφικού υλικού

Η τυπογραφική συλλογή του Εθνικού Τυπογραφείου έρχεται να προστεθεί σε άλλες αντίστοιχες προσπάθειες ποικίλης εμβέλειας. Αναφέρω κάποιες από αυτές. Στα Χανιά η εφημερίδα τα «Χανιώτικα Νέα» έχει ιδρύσει το δικό της μουσείο τυπογραφίας. Στα υπόγεια κτιρίων της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωαννίνων ο καθηγητής Γεώργιος Πλουμίδης συγκέντρωνε επί πολλά χρόνια τυπογραφικά μηχανήματα και άλλο σχετικό υλικό, και τελευταία επιχειρείται η ανάδειξή τους. Στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο ο Γιάννης Κόκκωνας έστησε, με δικά του έξοδα, υλικά δείγματα της παραδοσιακής τυπογραφίας και οι φοιτητές του ψηλαφητά μαθαίνουν πώς δημιουργήθηκαν τα βιβλία των άλλων εποχών. Στην Πανεπιστήμιο Κρήτης, στο Ρέθυμνο, σχηματίστηκε μια μικρή συλλογή με κάσες τυπογραφικών στοιχείων, κομό με κεφαλαία και ένα μικρό χειροκίνητο πιεστηράκι, για να συνοδεύουν τα παλαιά βιβλία της Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης που φθάνουν έως τα τέλη του 15ου

αιώνα. Στην Εθνική Τράπεζα έχει περιέλθει το αρχείο και άλλα τεκμήρια της εταιρείας Ασπιώτη-ΕΛΚΑ. Μια γενναία προσπάθεια του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς να δημιουργήσει ένα μουσείο τυπογραφίας στο φρούριο της Κέρκυρας, ενώ φαινόταν ότι είχε ναυαγήσει, λέγεται ότι αναζωπυρώθηκε.

Η ανάγκη δημιουργίας ενός μεγάλου μουσείου τυπογραφίας

Γιατί τα αναφέρω όλα αυτά; Γιατί πέρα από τον διακριτό ρόλο που θα παίξουν οι συλλογές αυτές στον κοινωνικό τους περιβάλλον και την ανάγκη δημιουργίας ενός δικτύου που θα τις συνδέει, εκκρεμεί η δημιουργία ενός μεγαλύτερου μουσείου για την ελληνική τυπογραφία, τους ανθρώπους που δούλεψαν σε αυτή, τα έντυπα που τυπώθηκαν. Θα μπορούσε κάλλιστα να στεγαστεί στο έρημο σήμερα,³ όπως ανέφερα, νεοκλασικό της οδού Σανταρόζα, εκεί που το Εθνικό Τυπογραφείο στεγάστηκε από το 1835-1907. Όλες οι επί μέρους συλλογές, και άλλες που δεν ανέφερα, χωρίς να χάσουν την αυτονομία τους, θα μπορούσαν συμβάλουν στη ανάδειξη του μεγάλου αυτού μουσείου. Το σκέπτομαι σαν ένα κέντρο πολιτισμού πολλαπλής εμβέλειας που όχι μόνο θα αναδεικνύει την ιστορία της τυπογραφίας αλλά θα καλεί τους πολίτες να συμμετάσχουν στη συναρπαστική αυτή εμπειρία της δημιουργίας ενός εντύπου. Στο μουσείο τυπογραφίας της Λυών, που στεγάζεται σε ένα πολυώροφο κτίριο του 17ου ή 18ου αιώνα και όπου από όροφο σε όροφο ο επισκέπτης συναντά τεκμήρια της εξέλιξης της τυπογραφίας, στο ισόγειο λειτουργεί ένα παραδοσιακό τυπογραφείο όπου οι ενδιαφερόμενοι, με επιχορήγηση του δήμου, μαθαίνουν την τυπογραφική τέχνη. Δεν νομίζω ότι κάτι τέτοιο είναι κι εδώ ανέφικτο. Μπορεί να φαίνεται όνειρο απατηλό, αλλά κανείς δεν αμφισβήτησε ότι πολλά όνειρα μπορούν να γίνουν πραγματικότητα.

*Χρήστος Λούκος
Ομότιμος Καθηγητής
Πανεπιστημίου Κρήτης*

ελληνικής τυπογραφίας. Θα υπάρξει έτσι ιστορική συνέχεια στη χρήση του μετά την διακοπή τού 1907, όταν το Εθνικό Τυπογραφείο μεταφέρθηκε στο σημερινό του κτίριο.

³ Το κτίριο ανήκει σήμερα στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και τμήμα του έχει παραχωρηθεί για να στεγάσει το αρχείο του Συμβουλίου Επικρατείας. Ένα αρχείο θα μπορούσε κάλλιστα να στεγαστεί και αλλού ή έστω στα υπόγεια ή σε ένα μικρό τμήμα τού εν λόγω κτιρίου, και να αφεθεί ο κύριος χώρος για το μουσείο της

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Ο Λογαριασμός IBAN του Συνδέσμου στη ALFA BANK είναι:

GR79 0140 2380 2380 0200 1000 044

Παρακαλούμε τα μέλη μας να καταθέτουν έγκαιρα την ετήσια συνδρομή τους, ενισχύοντας το Ταμείο μας, δεδομένου ότι είναι η μόνη πηγή εσόδων που διαθέτομε για την κάλυψη των πάγιων εξόδων καθώς και των Φιλανθρωπικών σκοπών του Συνδέσμου.

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ 01/01/24 εως 31/03/24

ΑΝΩΝΥΜΟΣ	30 €	Για τους σκοπούς του Συνδέσμου
ΚΑΦΕΤΖΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΩ	45 €	Για τους σκοπούς του Συνδέσμου
ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΙΧΑΛΗΣ	1000 €	Για τους σκοπούς του Συνδέσμου
ΛΑΖΑΡΟΓΛΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ	80 €	Στη μνήμη Γονέων του Ηλία και Ειρήνης
ΒΕΝΙΕΡΗ ΜΑΡΙΑ	100 €	Για τους σκοπούς του Συνδέσμου
ΒΕΝΕΤΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ SELECT MARITIME CORP.	150 €	Για τους σκοπούς του Συνδέσμου
ΝΟΤΙΑ ΕΙΡΗΝΗ	30 €	Στη μνήμη Γρηγόρη, Μανώλη, Γιώργου Σκευοφύλακα, Ευδοκία Σκευοφύλακα Νοτιά - Αννα Σκευοφύλακα Βογιοβιτς

ΠΑΜΕ ΠΙΟ ΠΕΡΑ ...

Από τον Τάκη Κυριτσόπουλο

Πάμε τώρα να ζήσουμε εκεί που μας αγαπούν.
Εκεί, που γελούν στη χαρά μας
και κλαίνε στην οδύνη μας.
Πάμε να επουλώσουμε πληγές παλιών φόβων
και ν' ανακτήσουμε όλα τα χαμένα μας «σήμερα».
Πάμε να εισπνεύσουμε ξεχασμένες οσμές λουλουδιών
και ν' ανταλλάξουμε μεθυσμένες ατάκες.
Πάμε να γνωρίσουμε τη σημασία των μικρών πραγμάτων
και, να σπειρούμε στα βραχώδη τμήματα της ψυχής μας.
Πάμε τώρα να κάνουμε το μέλλον μας
ν' αλλάξει περπατησιά.

===

Έτσι κι αλλιώς εδώ η ζωή μας μπάζει από παντού!
Εδώ οι προσδοκίες μας είναι μικρές σαν μέρες χειμώνα.
Εδώ μασκαρεύουμε τους λυγμούς μας σε χαμόγελα.
Εδώ οι τρανοί ψήνουν τα εδέσματά τους στους πυρετούς μας.
Εδώ οι γυναίκες μας κλαίνε δίχως δάκρυ τα βράδια.
Εδώ μας πουλάνε άνθη δίχως το άρωμά τους.
Εδώ τα παιδιά, με το βλέμμα του θηράματος,
κουβαλούν τις πάνινες σχολικές τους τσάντες,
άδειες από όνειρα!
Εδώ τελειώνει ο χρόνος κι ο αγέρας!

===

Πάμε να γεράσουμε εκεί που μας πιστεύουν.
Εκεί, που η άνοιξη κυοφορεί το καλοκαίρι.
Πάμε να ξαναβρούμε τις παιδικές μας λιακάδες.
Πάμε να ερωτευτούμε κάτω απ' το ρευστό φεγγάρι του Μάη.
Πάμε ν' αντικρύσουμε την ανοιχτοσύνη του πόντου
με το γαλάζιο αποτύπωμα των νησιών στο βάθος.
Πάμε να νιώσουμε τη μέθη της μολπής των Εγκωμίων.
Πάμε να υψωθούμε προς το φως, ένα πανέμορφο λυκόφως ...

Ευμείος

(Συρία κικλήσεται...)

====

Από τον Νίκο Σαλίβερο (Σάλος)

/

Του Οδυσσέα ο αγαπημένος χοιροβοσκός Ευμείος
που πρώτος υποδέχτηκε σαν στην Ιθάκη γύρισε
και για την καταγωγή του, περήφανα του μιλησε,
πως στο νησί του Σύρο, ο κάθε γέρος ήτανε ωραίος.

/

Αφου είχε Απόλλωνα κι' Αρτέμιδα προστάτες
το θάνατο με απαλότητα δίνανε στο γέρο
και ότι ο πατέρας του ο Κτήσιος, απ' ό,τι ξέρω,
γιός του Ορμένου τους Θεούς είχε παραστάτες

/

Δεν πείνασε η Σύρος, αφού σε όλα είχε παραγωγή
και εξοστράκιζε κάθε αρρώστιας δυστυχία.
Ο ήλιος χάριζε ζωής σ'απαντες την ευτυχία
κι' η αγαθότητα σε δύο πολιτείες απέτρεπε τυχόν σφαγή .

/

Πρώτος βασιλιάς της νήσου ο Κοίρανος μυθολογείται
που σαν ναυαγός δύο δελφίνια στη Σύρο τότε φέρνει.
Ο μύθος με τον Ερμή το Βράχο συνεχίζει να πλουταίνει
αφού γενέτειρα του πλουτοδότη Θεού πιθανολογείται,

/

Ερμού ονόμασαν την πόλη, μοναδική στο χώρο
και το απέδειξε μαθές από παλιγγενεσίας.
σαν μεταβατικός λιμνήν Ευρώπης και Ασίας,
αφήνοντας στην Ελλάδα της ιστορίας δώρο

/

Αρχόντισα για τούτα των Κυκλάδων ονομάσανε
γιατι από αρχής δείχτηκε πρέσβειρα του σαλονιού
Μα και πρωτοκλασάτη σε όλα ήταν του λιμανιού
Κι' ήταν η μόνη οπού Τούρκου πνοή δεν ανάσανε.

/

Και σαν Αρχόντισα απ' τα κυκλαδονήσια δεν εδέχτηκε
Ψευτο - επισκεπτών το άπλυτο - κενό σακίδιο
μ' αντίθετα μετέχει στου πλούτου το μερίδιο
και στα λούστρινα ποδήματα της, τους πάντες καταδέχτηκε..

Πάρε τα δώρα

Από το Δημήτρη Βόϊκο

===

Μαύρο το πέλαγο τ' αποψινό το βράδυ.
Ο ουρανός βαρύς χωρίς μαρμαρυγή.
Νύχτωσε πια κι η σκέψη μου σ' ελπίδας χάδι,
άμετρη γύρω μοναξιά, βαθιά πληγή.

Πάρε τα δώρα της ψυχής σου, και να μέ 'βρεις
έλα! στόλισα την κάμαρα ζεστά.
Έκοψε ρόδο την καρδιά μου ο Σεπτέμβρης
και την μάδησε στο πάτωμα μπροστά.

Πάρε δειλά της πίκρας σου το μύρο, κι έλα
να ευωδιάσεις τον αγέρα το λερό,
και τον καημό σου... που στα χείλη σαν εγέλα...
κάμε τον πόνο σου τραγούδι θλιβερό.

Θα έχω στρώσει στο τραπέζι τη γαλήνη
και τη ζωή μας, σα κρασί μεθυστικό
θα πιούμε και το δάκρυ θ' απαλύνει,
του χωρισμού μας τα δεσμά, σα μυστικό.

θα 'ναι διάχυτη η ατμόσφαιρα με θλίψη,
θα κοιταζόμαστε κι οι δυο σα ναυαγοί,
και θα μας έχει η αγάπη ανταμείψει
κι έξω, θ' ακούγεται τ' άνεμου η ωρυγή.

Πατριωτικό

Από τον Αντώνη Καραμολέγκο

===

Καλέ μου φίλε μην λυγάς
και μην λιποψυχίζεις
θα δεις υπάρχουν ήρωες,
που ακόμα δεν γνωρίζεις.

Όταν η ώρα θα φανεί,
όταν δωθεί το σήμα,
όταν ο κίνδυνος σταθεί
θα δεις πως σαν σε κύμα,
αδέλφια μας και φίλοι μας
Έλληνες και γνωστοί μας
θα τρέξουν στο καθήκον τους,
θα μας υπενθυμίσουν
το τι κυλά στο αίμα μας
ΣΚΛΗΡΑ ΘΑ ΠΟΛΕΜΗΣΟΥΝ.

Μπορεί να μην μονιάζουμε να μην ομονοούμε,
μα όταν ο κίνδυνος φανεί θα δεις πως πολεμούμε.

Γι' αυτό & δεν σβηστήκαμε και υπάρχουμε ακόμη,
και πάντα θα υπάρχουμε ποτέ φτωχοί και μόνοι.

Μήνυμα στον φίλο μου Δημ. Λιγνό

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Από τον ΤΑΚΗ ΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟ

